

קובץ

מראה מקומות

על סוגיות בתערובת

נכתב ע"י הרב רפאל צבי יהודה קויפמן שליט"א חורף תשס"ו

להשיג אצל משפחת קויפמן

ברכת אברהם 22/4 טל. 02-587-0477

סוגיות עיקריות בתערובות והסעיפים שלהן בשו"ע

צו:-כדי קליפה בצלי [סימן קה'-סעי' דהו זח] {חלק קשור לסוגיות אחרות}

צז:-טעימת קפילא [צח-א]

צז:-מליח כרותח [קה-ט {א} ורמ"א]

-משערין בקדירה {וצירוף קליפין ועצמות} [צט-א ב ד]

-כחל

צח:-מיא דביעי [פו-ה ו]

-שיעור שישים

צח:-טעם כעיקר {פסחים מד מה} {צח ב}

צט:-ביטול תרומה

צט:-מחמץ

-ציר דגים

ק:-בריה [קא]

-חתיכה הראויה להתכבד [קא]

-ביטול יבש ביבש [קט]

-ביטול לענין טומאת משא

-חענ"ן [צב ד צט ג] {תוס צו: ד"ה אפילו [קה ט ב]}

קד: -הרחקות בבשר בחלב [פח-פט]

קו. -נטילת ידים

קח. -חענ"ן ואפשר לסוחטו אסור [צב א ב ג קו צט] {ב"י תחילת ה ורמ"א} [קה יד]

קט. -כחל [צ]

קי: -כבד

קיא: -סכין

-קערה שמלח בה בשר [סט טז-יז] {כולל סו' דג טמא שמלחו קיג.}

-נ"ט בר נ"ט [צה]

קיב. -דבר חריף ודוחקא דסכינא [צו]

-ההוא בר גוזלא [צא ז]

קיב: -מליחה

קיג. -דג טהור וכו' [צא ה-ו קה י-יא-יב-יג]

-בב"ח בבהמה טמאה וחיה [פז ג]

קטז. -מעמיד- [פז יא] [מחלוקת רש"י והרי"ף בחלב שבקיבה פז ט-י]

סוגיות עיקריות במסכת ע"ז והסעיפים שלהן בשו"ע

סה :- ביטול באיסור"נ

סו. - בתר שמא או בתר טעמא אזלינן [רמ"א צח ב]

- צירוף תבלינים מב' וג' שמות [צח ט]

סו. - ריחא מילתא {פסחים עו} [קח]

סז. - נטל"פ ונבילה שאין ראויה לגר [קג]

סח. - עכברא בשיכרא [קד]

עג. - קמא קמא בטיל [צט ו בסוף ורמ"א]

התכנית הוכנה עבור חבורה שלמדה את הסוגיות יום שלם במשך זמן
 חורף [תשס"ה] התכנית ללמוד
 בחודשים חשון כסלו מהמשנה דף צו : עד המשנה בדף ק : ומהמשנה דף
 קג : עד המשנה קח.
 ובטבת שבט ממשנה קח. עד סוף הפרק קיז :
 ובחודש אדר את הסוגיות במסכת ע"ז

נכתב ע"י הרב רפאל צבי יהודה קויפמן יחיהו ה' וירפאהו נדפס לרפואתו ולהצלחת
 משפחתו

דף צ"ו ע"ב

משנה, כיצד משערין אותה כבשר בלפת

באיזה אופן נאמרה ההלכה (במין במינו או במין בשאינו מינו). ע' בהגרע"א דנתקשה בדברי רש"י, וע' פלתי צ"ח סק"ד ד"ה והיה בדין גיד, (וע"ע בחו"ד צ"ח סוף סק"ח).

(עצם השעור כבשר בלפת כמה הוא מתבאר בגמ' ותוס' צ"ז ע"ב).

תוד"ה אם יש בה, משמע קצת דאין הרוטב מסייע כו'. ע' בהגהות אשר"י (והוא בשיטת האו"ה ברמ"א צ"ב ד' דבאיסור דבוק צריך ששים בחתיכה עצמה), וכ"כ התוס' הרא"ש (אלא דהוא כ"כ רק לשיטת רש"י), וכן מבואר בביאור הגר"א צ"ב סק"יט וע"ג סק"יו. וע"ע בהגרע"א דיישב עד"ז גם קושיא הראשונה של תוס' (וע"ע בש"ך צ"ו סק"ט).

גמ', אמר שמואל כו' אבל נצלה בה קולף ואוכל

שיטת תוס' (ד"ה עד) והרא"ש דכל צלי אוסר כדי נטילה. ושיטת הרשב"א בתורת הבית הארוך (בית רביעי, ד' ע"ב, הלכך שמעין מהא כו') ותוה"ב הקצר (שם) דאוסר רק כדי קליפה (וחשש לתוס' בדאורייתא), ובחידושים בסוגיין אזיל בשיטת התוס'.

ותלוי בזה מחלוקת אחרת, בטעם הא דנטף מרוטבו צריך כדי נטילה, ע' בתוס'. ובתוס' צז. ד"ה שאני. וברשב"א בתוה"ב (כא ע"א) כ' דהוא שמן ומפעפע בכולו אלא דיש ס' ובטל ואעפ"כ כדי נטילה אסור (וע"ע בבדק הבית (ג' ע"ב) ומשמרת הבית (ד' ע"ב)), וע' ביאור הגר"א ק"ה סק"ד דפליגי לדינא. אמנם ע' פמ"ג משב"ז ק"ה סק"ז דאין ב' המחלוקות קשורות בהכרח, וטעם הדין של הרשב"א, ע' בב"י ק"ה ה' דעד כדי נטילה נשאר רושם יותר, וע"ע במטה יהונתן ק"ה ה' דרכים אחרים.

בשיטת התוס' דאסור כדי נטילה, בתוס' ורא"ש מבואר דהוא בכל צלי, אמנם ברשב"א בתוה"ב ובחידושים הביא שיטה זו רק בשומן כחוש.

שיטת הרמב"ם פט"ו מאכ"א הל"ב דין צלי אוסר כלל, ע"ש בכס"מ מהמ"מ פ"ז ה"כ.

(תוד"ה אפילו, לא כדאי ללמוד כאן היטיב, אלא בסוגי דחענ"ן לקמן ק' ע"א).

צ"ז ע"א

שאני חלב דמפּעפּע, ע' תוס', ונראה לר"ת כו'. עד"ז כי תוס' ד"ה ההוא כחוש בתי הא', והרמב"ן והרשב"א (בחידושים ובתוה"ב ד' ע"ב) שם, וכ"כ הרשב"א (שם) והריטב"א ביישוב קו' תוד"ה כוליא. וע' ביא' הגר"א ק"ה סקמ"ו דמשמע דתי' הב' בתוס' (ותוד"ה כוליא) חולק על תי' הא'.

ההוא כחוש הוה, ע' בתוס', ועי"ל כחוש הוה ויש בו מעט חלב ובטל בס', וכן מפורש ברמב"ם פט"ו הל"ב. ומבואר לפי"ז דבפּעפּע דצלי יש ביטול בס' (וגם תי' הא' אינו חולק ע' ביאור הגר"א ק"ה סקל"א, וכן מבואר ברמב"ן ורשב"א).

ושיטת הרא"ה בבדק הבית (כ"א ע"א) ד"ה ודין, ומובא בר"ן כאן ד"ה גדי, וכ"כ הריטב"א (צ"ו ע"ב וכאן) דאין ביטול בס'. ועי"ע במשמרת הבית שם ד"ה אמר הכותב כמה אהב כו'.

ע' בהגרע"א דהוכיח דגם לשיטת הרא"ה אינו אלא לפי מה שחידש שמואל דכל צלי אינו אוסר כולו (ועי"ש בד"ה בסוגיא תוספת הסבר), עי"ש דלכן לא פריך דר' יוחנן אדרב הונא.

תוס' ד"ה כוליא, ונראה שצריך להסיר מן הכוליא כדי קליפה. הטעם דסגי בכדי קליפה, ע' ברשב"א (תוה"ב ד' ע"ב) דהקרום כחוש (כמ"ש הרמב"ן בסוגי'). ולשיטת תוס' (דכל צלי צריך נטילה) ע' ברא"ש.

שם, וא"ת ליתסר כוליא משום דמפּעפּע בה לובן כוליא כו' וי"ל כיון דלא אסור אלא מדרבנן כו'. ע' ביא' הגר"א ק"ה סקמ"ו דזה כתי' הר"ם בתוד"ה שאני, וכ"מ בריטב"א, (וצי"ע לשון התוס' לעיל וגם קושייתם מרבינא). וע' ברא"ש.

צ"ז ע"א

טעימת קפילא

אם צריך דוקא מסל"ת או קפילא דלא מרעא אומנתיה (רש"י ד"ה ליטעמיה ותוד"ה סמכין, ע' בראשונים כאן וברא"ה (בה"ב ט"ז ע"א) ובב"י (מובא בדברי חמודות ק"י) וט"ז סוף סק"ב, (וע' ביא' הגר"א סק"ה דהוא ד' שיטות).

אם רק קפילא יכול להבחין בטעם, ע' ברשב"א דהוכיח דא"צ קפילא, וטעם המחמירים (ע"ש ברשב"א דסיים לחשוש לכתחלה, ובדעת הרא"ש כ' הב"י דאין הכרע והט"ז כ' דצריך דוקא קפילא) ע' בש"ך סק"ב מעבודת הגרשוני דהוכיח דהוא משום דרק הוא מבחין. ולפמ"ש הט"ז בסוף דבריו אין ראי'.

איך מועיל מסל"ת הרי לא סמכין ע"ז בדאורייתא ע' בש"ך וט"ז וביא' הגר"א סק"ב.

כ' הרמ"א דבזמנינו אין נהוגין לסמוך ע"ז. והטעם ע' בהגרע"א שם (ובמה שהק' עליו הרר"ש כהן בהגה במטה יהונתן), ובפמ"ג שפ"ד סקכ"ט כ' דחיישין לשט' רש"י לקמן דלא מהני קפילא בפחות מס'. ונ"מ בין הטעמים אם בדרבנן נאמן כמש"ש הגרע"א, ע' ש"ך סקכ"ט (וע' גליון מהרש"א על הרמ"א סעיף א').

אם בזמנינו סמכין אישראל בהתירא, ע' ש"ך סק"ה.

צ"ז ע"ב גמ', הנהו אטמהתא

אם דבר שמן מפעפע במליחה, ע' ברמב"ן ורשב"א (ע"א) שנחלקו בזה וע"ע בר"ן כאן (ושיטת הרא"ה (בבד"ה ב' ע"ב וג' ע"ב) כהרמב"ן). (וברשב"א בסוף דבריו נראה דלשיטת הרמב"ן גם לרבינא אינו אוסר לגמרי, וכן מבואר במשמרת הבית כ"א ע"א, וצ"ב).

השיעור שאוסר, ע' בבדה"ב (כ"א ע"א) דאוסר כדי נטילה, והרשב"א במה"ב שם כ' דלשון שרי משמע דרק כדי קליפה אסור ומוכיח מזה דכל צלי א"צ אלא קליפה, וכ"מ בר"ן דתלוי בשיעור צלי וכ"כ המהרש"א צ"ו ע"ב, אמנם הרא"ש כאן מחלק. וע"ע ברשב"א לקמן קי"ג ד"ה ועוד יש לעיין דהכא צריך נטילה.

שיטת הרמב"ם פ"ז ה"כ דאינו אוסר כלל, ע"ש במ"מ (אמנם שיטתו פט"ו הל"ד דבמליחה

אוסר הכל, וע' בב"י ק"ה ט' (א) והרמב"ם, וברדב"ז פט"ו הל"ד, ובהג"ה הרמ"ך פ"ז ה"כ, ועיקר הסוגי' בזה לקמן קיי"ג ע"א).

לרבינא דמליח כמבושל, ע' ברשב"א צ"ו ע"ב ד"ה אמר דצ"ל דמ"ש במשנה ירק שנתבשל לאו דוקא דלפני כן כבר נאסר.

אם לרבינא מתבטל בששים לשיטת הרא"ה דפעפוע דצלי אינו מתבטל בסי', ע' בר"ן דלא נתבטל, וע' בהגרע"א ד"ה בסוגיא דהוכיח לא כן.

צ"ז ע"ב

כחל

כחל מן המנין, הטעם. ע' בתוד"ה וכחל. וע' ברמב"ם פט"ו הי"ח דמשום דהוא מדרבנן (ועע"ש הי"ז הטעם דגיד אינו מן המנין וע"ש בלח"מ ובהגרע"א). וע' ברשב"א בחידושים ובתורת הבית (ט"ז ע"ב) ובדה"ב שם ד"ה גרסינן ומה"ב שם, וע' ט"ז צ' סק"ב ופלתי סק"ג. וסברת הרא"ה ע"ע בראב"ד בהשגות פט"ו הי"ח ורדב"ז שם ובאר הגולה צ' סק"ו (וע"ע מ"מ פ"ט הי"ג). וע"ע בר"ן.

כחל עצמו אסור, הטעם. ע' בתוד"ה כחל. וע"ע בר"ן. וע' ברשב"א בתורת הבית (ט"ז ע"ב), וע' ט"ז צ' סק"ג וחור"ד סק"א (וע"ע בשו"ע ק"ו א' וט"ז שם סק"א וביא' הגר"א סק"ג). וע"ע במשמרת הבית (ח' ע"ב). וע"ע ברא"ה (ט"ז ע"ב).

וע"ע בתוס' ד"ה אלא בסוף דבריו, ובמהרש"א שם וחור"ד צ' סק"א.

כשבישל בפחות מס' ואח"כ נפל לקדרה אחרת אם הכחל מן המנין או לא (משום שכבר נאסר). ע' ברמב"ם פ"ט הי"ג ומ"מ שם, וע' בתורת הבית (ט"ז ע"ב מסוף העמוד) ובדה"ב (ט"ז ע"ב ד"ה עד) ומשמרת הבית, ובשו"ע ורמ"א צ' א' (ע"ש בב"י וד"מ אות ד'), ט"ז סק"ד וביא' הגר"א סק"ב והגרע"א על הטי"ז.

בדידה משערין, שיטת הרמב"ם, ע' רמב"ם פ"ט הי"ג ומ"מ שם, וע"ש בלח"מ מה בי' וע' בי' הגר"א צ' סק"א.

אם גם בנבלע בכלי משערים כנגד כולו, ע' ברמב"ן רשב"א ור"ן, ובתוה"ב (א' ע"ב).

משערין בקדרה [טושו"ע צ"ט - א' ב' ד']

א"ד בקדרה עצמה, ע' בר"ן ורשב"א בדעת רש"י דהיינו בחרסי קדרה. ובדעת תוד"ה איכא יש ב' דרכים, א' דקושייתם רק דמה שהוא בעין לא נתבטל בדפנות הקדרה ותי' דליתיה בעיניה, ע' מהר"ם, ומעדני יו"ט אות ט', ופרי תואר צ"ט סק"א. ב' דקושייתם דע"י התפשטות בחרס יבש לא בטל ותירצו דמשערין בקדרה הכוונה בבליעות ישנות, ע' פרי"ח צ"ט סק"א, פלתי סק"ג, וראש יוסף, וע"ע בתוס' הרא"ש.

במאי דבלעה קדרה, ביאור דברי רש"י (והגירסא), ע' בר"ן ורשב"א, ובביא' הגר"א צ"ט סק"ה.

ע' בראשונים (רמב"ן ורשב"א ור"ן) אם כשודאי היה ששים בשעת נפילה בטל, ובביאור שיט' רש"י ע' במשמרת הבית (ט"ז ע"א) ובשו"ת הרשב"א ח"א תקט"ו. (וע"ע בבדה"ב ה' ע"א).

ע' בתוה"ב (ו' ע"א) הכרעה לדינא לחלק בין מין במינו ומין בשא"מ וע' טושו"ע צ"ט ד', ונחלקו אם מיירי בנודע השיעור בשעת נפילה או בלא נודע, ע' ב"י, ופמ"ג משב"ז סק"ד וחי' הגרע"א.

ללישנא בתרא אם משערין גם בבליעות ישנות. לפירש"י משמע בראשונים דאין משערין. ולתוס' ע' בראש יוסף דבזה פליגי ב' הלשונות, וע' פלתי סק"ג די"ל דלדינא לא פליגי, ולפי המהר"ם מפורש בתוס' דמצטרף. וע' ברא"ה (בדה"ב ה' ע"א) וריטב"א הטעם לחלק בין בליעות ישנות ובליעות חדשות (ובפמ"ג משב"ז סק"ד בתו"ד כ' דבקדרה ישנה אין משערין דמאן נימא לן דיש בלוע).

לענני צירוף קליפין ועצמות, ע' בתורת הבית (ו' ע"א) ולענין קליפין כו' (וע"ש בבדה"ב). וע"ע בר"ן (ל"ה ע"א מדפי הרי"ף בתוך ד"ה גרסינן) ביאור המחלוקת בזרוע בשלה, וע"ע ברא"ש סי' ל'. וע' בפמ"ג צ"ט משב"ז סק"א ב' דרכים.

טעם החילוק בין קדרה (דאין משערין) וקליפין ועצמות (לסוברים דמשערין), ע' פרישה צ"ט סק"א, ופרי תואר סק"א ופלתי סק"א (והובאו דבריהם בפמ"ג משב"ז סק"א, וע"ש).

מיא דביעי [פ"ו - ה' ו']

אם אינה מפליטה טעם כלל או שיש פליטה ואין טעמה חזק לתת טעם. ע' פמ"ג פ"ו משב"ז סק"ט (וע' או"ח תקי"ג מ"א סק"ו וביא' הגר"א שם) וע' חזו"א כ"ו סק"ב.

ביצת אפרוח, טעם החילוק, ע' רש"י ותוד"ה בביצת דמשמע דהחילוק בין טעם בשר וטעם ביצה, וכ"מ בלשון הרשב"א בתשובה ח"א תקט"ז (מובא בב"י צ"ה ב' וט"ז שם סק"ב), וע' בטי"ז פ"ו סק"ט. וברמב"ן מבואר דהטעם דהקליפה נתרועעה, ואח"כ (שהכריע לא כהירושלמי אלא גם בקלופה אינה אוסרת) כ' הטעם דביצה סולדת מן האור.

תוד"ה בביצת, בדין ביצה קלופה, ע' בראשונים. ולענין אם הביצה של היתר אינה קלופה, נחלקו בזה הב"ח והפרישה ס"י פ"ו והט"ז שם סק"י והש"ך שם סקט"ו.

בגמ', אי משום הא לא איריא כו'. נחלקו הראשונים מהי מסקנת הגמ', ע' ברשב"א כאן ולעיל ס"ד ע"ב.

בדברי הרשב"א בתשובה (ח"א תקט"ז) דכל ביצה יש בה נקבים, ע' בטי"ז צ"ה סק"ב ובאר היטיב שם ופרי תואר ס"י פ"ו.

ההוא כזיתא תרבא וכו'

יש כמה דרכים בראשונים, ע' ברש"י כאן, ותוס' ק' ע"א ד"ה בשקדם באמצע דבריו, והראשונים כאן, ובדה"ב (ה' ע"א) ומשמה"ב (שם).

ההוא פלגא דזיתא כו' מבואר בגמ' דאם ח"ש מותר מה"ת הוא מדרבנן. וע' בהגרע"א דהקשה לסוברים דבטעם כעיקר ההיתר נהפך לאיסור, ולסוברים דאינו נהפך ק' דגם בכזית הרי אינו אוכל כזית שלם בכא"פ, וע"ש מ"ש בזה ובדברי הר"ש.

ביצה בששים וא', ע' בראשונים הטעם בזה. וע' בש"ך פ"ו סקט"ז נ"מ בין הטעמים.

בארבעים ושבע, ע' ש"ך פ"ו סקט"ו בסוגריים.

צ"ח ע"א

ארחב"א אריב"ל משום בר קפרא כו' (שיעור ששים)

שיטת רש"י בשיעור ששים (ד"ה בס' וד"ה ושניהם), ע' ריטב"א שהק'. יש ג' דרכים, בראש יוסף וחתם סופר מבואר שהוא שיעור נפרד (וחוץ מזה יש עוד דין של טעם כעיקר), (וע"ע חו"ד צ"ח תחלת סק"ג). ובמהרי"ק קמ"ד פ"י דברי רש"י שהוא שיעור עד כמה אוסר טעם כעיקר, וע"ע ש"ך צ"ח סקכ"ט מאו"ה ובפמ"ג שם. וברמב"ן ע"ב מבואר דגם לרש"י הוא רק אסמכתא.

ואם הוא ילפותא מה"ת צ"ל דגם מין במינו אוסר בס' מה"ת, ע' חתם סופר, וע' פמ"ג שער התערובות ח"ב פ"א ד"ה והנה מהקריית ספר דכ"מ בתוס' ב"מ נ"ג ע"א ד"ה ועולה.

שיטות שאר הראשונים, ע' תוד"ה כל, וע' בראשונים (בר"ן לעיל ל"ד ע"א מדפי הרי"ף ד"ה גמרא באמצע דבריו ובגמ' אמרינן כו').

טעם שיעור ס' לחולקים על רש"י ע' ר"ן (ל"ה ע"ב, והוי יודע כו') דהשוו חכמים מדותיהן, וע' בי"ח ריש ס"י צ"ח ד"ה כתב דלא סמכו אקפילא גוי, וע"י חו"ד צ"ח סק"ג (הנ"ל) דגם הרמב"ן ס"ל כרש"י.

ע"ע ברמב"ם פ"ד מאכ"א ה"ד ה"ה גדר דין ששים.

שיטת הרמב"ן דמחלק בין גוף האיסור ופליטה, אם החילוק הוא בן ממשו, וטעמו, או בין ספק לודאי (כמ"ש הר"ן), ע' פרישה צ"ח סק"ט וע' חו"ד צ"ח סק"ג (הנ"ל).

טעם כעיקר

תוד"ה רבא, ונראה לפי' דהכא איירי בטעם גמור. אם צריך לחידוש דטכ"ע גם כשהטעם לא נתבטל בחד בתרי או דבזה אסור לכונ"ע, ע' ברשב"א (עמ' תקע"א) דמקרא דהטמאים ילפינן דציר בפני עצמו אסור ושורש הספק אם רק כשלא נתערב כלל או כל זמן שלא נתבטל ברוב, ע' בהגרע"א תניינא קס"ו (נדפס כאן, מה דתמה רומפכ"ת כו') ובמערכה צ"ז ע"ב אות ו', דמוכח מתוס' כאן והר"ן דאין צריך רוב, (וע"ע בהגרע"א לעיל ח' ע"ב ברש"י ד"ה דוחקא). ובשיט' רש"י ע' פמ"ג בפתיחה להלכות פסח ח"ב א' ד"ה השיטה הא', וחור"ד ק"ה סק"ב דצריך רוב, וע"ע בנחלת דוד (עמ' קסא בדפו"ח) ד"ה גם יש להבין לפירש"י. וע' ברמב"ן בסוף הסוגי' דלמ"ד טכ"ע לאו דאורייתא אין איסור לבטל לכתחלה. ובדעת הרשב"א ע' בהגרע"א דהביא סתירות. (וע' בח"י הר"ן די ש טעם שלא נכנס שום דבר בהיתר כגון שרה ענבים במים).

ועוד י"ל כו'. ע' ברא"ש דזו שיטת ר"ח כהן. בפחות מכזית בכא"פ אם אין איסור כלל או שלא נהפך. ע' ביא' הגר"א צ"ח סק"ח דמהרא"ש משמע דאין איסור כלל, (וע"ע בנחלת דוד (עמ' קס"ה בדפו"ח) ד"ה אך באמת כל זה, ומה, לכך, והא), אמנם מהטור צ"ח ב' (לגירס' הפר"ח והגר"א דצ"ל ר"ח) מוכח דאסור. וגדר האיסור בפחות מכזית בכא"פ (לפי הטור), ע' בהגרע"א על הש"ך צ"ח סק"ו דלא בטל (וכ"נ בביא' הגר"א או"ח תנ"ג ב'), ובביא' הגר"ח צ"ח סק"ח משמע דהגדר דנהפך כולו לדין ח"ש.

ובדעת ר"ת (ברא"ש), ע' ב"י צ"ח- ב' דלא פליג על ר"ח, אמנם הגר"א שם והפר"ח כי דס"ל לר"ת דגם בפחות מכזית בכא"פ נהפך. וע' חזו"א כ"ד סק"ה דהק' מהגמ' צ"ח ע"א ההוא פלגא דזיתא (קו' הגרע"א שם).

צח :

"נהפך" (ע' ברא"ש כאן ובהל' חלה סי' ט"ו, וכ"ה שיטת רש"י בנזיר, אמנם ברמב"ן ורשב"א בסוגיין נראה דלא ס"ל נהפך). המקור לזה, ע' בנחלת דוד (עמ' קנ"ז בדפו"ח) ד"ה והא דאמר הגמ', ונראה, דבלי נהפך לא שייך לאסור טעם לבד.

וגדר הדין, ע' בקובץ שיעורים פסחים קע"ה דבמאכלות אסורות התורה אסרה הטעם, ע"ש, אמנם יש ראיות שנהפך לגמרי, ע' בר"ש בטבו"י דהק' דע"י שנהפך יקבל טומאה כדין תרומה, וע"ע ברא"ש הל' חלה דמועיל לשיעור עיסה להתחייב בחלה ולכזית לצאת ידי חובת מצה, (וע"ע במחנ"א ברמב"ם הל' מעשרות (בתשובה) דבטבל צריך לעשר על כל התערובת, וע"ע בפמ"ג בפתיחה לבשר בחלב ד"ה ודע דדן אם באיסוה"י הכל נאסר בהנאה, וע"ע בהגרע"א צ"ז ע"א (ד"ה שם טעים) דיש חזקת היתר, ובהגרע"א ק"י"ג דשייך בו אין איסור חל על איסור).

בענין טכ"ע לחייב בחלה ולצאת ידי חובת מצה (ע' בראשונים מהגמ' בזבחים), ע' ברא"ש הל' חלה סי' ט"ו, וע' בחי' ר"ח הלוי פ"ו מחמץ ומצה ה"ה.

בסוף התוס', וא"ת כו' גבי שתי קופות כו', מבואר בתוס' דאם טכ"ע דאורי' אסור מה"ת, ועי' ש"ך ק"ט סק"י מהגהות ש"ד דס"ל לתוס' דיבש ביבש במבשא"מ צריך ס' מה"ת, וכ"כ הים של שלמה סוף סי' מ"ז. והש"ך שם דחה דהוא רק בקמח בקמח. וע"ש בחו"ד סק"ד דבשעת לעיסה נותן טעם (וע' ביש"ש דצייד דבאפיה יתן טעם וע"ש מ"ש), וע"ע בחו"ד צ"ח סק"ג בתחלת דבריו.

צ"ע בדברי התוס' דעדיין ק' במדוכות וקדירות דהוא מין בשא"מ, וע' ביא' הגר"א או"ח תנ"ג ב' דמכח קו' זו דחה דברי התוס'. וע' מ"ש בזה בנחלת דוד (עמ' קמ"ד) ד"ה וראיתי להתוס' בחולין (ועמ' קנ"ה) ד"ה ונראה דהתוס' מפרשי, ובה.

צח :

שיטת הרמב"ם, פט"ו ממאכלות אסורות ה"ב - ג', ופ"ה מנזירות ה"ד - ה' - ו' - ז'. יש לפרש דס"ל טכ"ע לאו דאוריין ובנמוח כזית בכא"פ א"צ לדין טכ"ע, ע' כס"מ, וב"י ובי"ח צ"ח ב', ורדב"ז פט"ו ה"ג, ולח"מ פ"ה נזירות ה"ה, והגרע"א על הרמב"ם מאכ"א (בהשמטות) אות א', ויש לפרש דס"ל טכ"ע דאוריין ורק בכזית בכא"פ ע"ד שיטת ר"ח כהן, ע' רדב"ז בהל' נזירות (וצ"ע) וכ"נ בהגה' מיימונית הל' מאכ"א.

אם כשיש כזית בכא"פ ולא אכל שיעור שלם אסור מה"ת או מדרבנן, ע' פמ"ג שער התערובות שער ב' פ"ב, ובפתיחה להל' פסח ח"ב אות ב', דנחלקו בזה המנחת כהן (ש"א פ"ד) והרלב"ח, וע' בהגרע"א על הרמב"ם (בהשמטות) אות ב'.

וע' בנחלת דוד (עמ' קע"ד) ד"ה והא דכ' הרמב"ם, דגם כשאין כזית בכא"פ מה דאסור מדרבנן אינו אלא משום דהוא ח"ש בתערובת.

להרמב"ם ק' דבפ"ה מחמץ ומצה (לענין מצה) ובהל' בכורים (לענין חלה) לא הצריך כזית בכא"פ ע' חזו"א כ"ד סק"ו.

חילוק זה של הרמב"ם דרק בכזית בכא"פ מבואר גם ברשב"א בתוה"ב (כ"ב ע"א) ובתוה"ב הקצר שם, ובחידושים צ"ז ע"ב סוף ד"ה א"ל, וצ"ע מכמה מקומות בסוגיין, וע"ע משמרת הבית (י"ט ע"ב) דשולל צד זה לגמרי, וצ"ע.

ע' בחי' ר"ח הלוי פט"ו ממאכ"א.

שיטת הראב"ד בפ"ה מנזירות דאין צריך כזית בכא"פ, וכן מבואר ברשב"א בסוגיין בשם הראב"ד (אלא דאין לוקין) וע"ע בהשגות לבעה"מ בפסחים. אמנם לענין חלה ולענין מצה הצריך שיעור ע' בהשגות פ"ו מחו"מ ה"ה ופ"ו מבכורים הי"א, (וע' במנחת כהן ח"א פ"ד ובביא' הגר"א או"ח תי"ג ב'), וע' בחי' ר"ח הלוי פ"ו מחו"מ.

צח :

מה דטעם לא בטל, ע' ברשב"א בסוף הסוג' מהראב"ד "דטעימתו היא הכרתו". אמנם מוכרח דלא כל פעם שניכר ע"י הטעם לא בטל, ע' פמ"ג ק"ג משב"ז סק"א (לענין נטל"פ), ובשער התערובת ח"ג פ"א (לענין צירוף איסור והיתר) (וע"ע חזו"א סוף סי' כ"ו).

גדר הביטול במין בשא"מ שאין בו כדי נ"ט. בראשונים בסוגיין נראה דבזה כבר אין טעם ובטל בחד בתרי. וע' בחי' ר"ח הלוי פ"יג מתרומות ה"ט דגם בזה הטעם קיים אלא דין ביטול הוא בהטעם. ובנוב"י תנינא נ"ד מבואר דבמבשא"מ ואין בו כדי נ"ט א"צ כלל ביטול דכמאן דליתא (וע"ע קהלות יעקב בכורות סי' כ').

אם יש טכ"ע במין במינו באופן דליכא ביטול, ברש"י כאן (ד"ה לטעם, וע"א ד"ה ושניהם) מוכח דשייד, וכן מוכח מתוס' והר"ן, וכ"מ ברשב"א (קרוב לסוף הסוגי', ואי ק"ל לפי"ד רש"י ז"ל כו'), אבל לר"ת המובא בר"ן מבואר דבחולין לא שייד לכ"ע במין במינו גם כשליכא ביטול. וע' בט"ז ק"ב סק"י ופמ"ג שם דאין טעם (וצ"ע). וברשב"א הנ"ל משמע דאם כנגדו באינו מינו לא הי' נותן טעם לא חשיב טעם גם במב"מ (ע"ש דכ' ותדע כו'), וכן נראה מרש"י ע"א, וע' בתוס' ע"ז ס"ו ע"א ד"ה מכלל וברא"ש שם דמשמע דמב"מ יש טעם לעולם.

ע' בחי' ר"ח הלוי פט"ו ממאכ"א, פ"ו מחמץ ומצה, פ"י ממעשה הקרבנות הי"ב, ופי"ג מתרומות ה"ט.

גדר "טעם". ע' ברמב"ן ורשב"א ור"ן דאם נתערב מגוף האיסור חשיב טעמו וממשו וא"צ לדין טכ"ע, וכן מבואר בתוס' ע"ז ס"ו ע"א (בקושי השני על רש"י). אמנם מבואר ברמב"ן ורשב"א דיין שאבדה מראיתו חשיב טעמו ולא ממשו, וע"ע ברא"ה בבה"ב (י' ע"ב - י"א ע"א) דטעם הוא "שנמחה ממשו של איסור ואין מראהו ניכר".

והב"י כ' בדעת רש"י כשיטת הרמב"ם דבדליכא כזית בכא"פ (אפי' נתערב גוף האיסור) ל"ה אלא טעם.

וברש"י בע"ז ובפסחים נראה (לא כמו שפי' הר"ן כאן בשיטתו) דגם נמחה גוף האיסור לתוך התערובת חשיב טעם, ע' ב"ח צ"ח ב' ובהג"ה על הר"ן, ומנחת כהן ח"א פ"ב. (וע"ע בנחלת דוד (עמ' קמ"ט בדפ"ח) ד"ה העולה ממ"ש, ומה, אמנם).

אמנם ע' בפר"ח (או"ח תמ"ד א'), ופמ"ג בפתיחה להל' פסח (ח"ב א' ד"ה השיטה הא') דרק כשהממשות אינה קיימת (וכן נקט הגרע"א תניינא קמ"ז). והיינו כגון דבר גוש שנמחה (וזה ס"ל גם לתוס' בע"ז ע"ש ברש"ש ובפר"ח הני"ל), או לח הבלוע בתוך גוש (וחילוק זה מפורש בחי' הר"ן כאן ובחו"ד ק"ב סק"ד). ובפמ"ג שם נסתפק בלח ולח שנתערבו.

ובמנחת כהן (ח"א פ"ב) נראה דלרש"י כל תערובת מבשא"מ שהרוב היתר מותר מה"ת (וע' בפמ"ג הני"ל), וכן מבואר ברא"ש (בראייתו מרבא בזבחים דמין בשאינו מינו בטעמא, וממ"ש לדחות הדוחין הראי' מעושה עיסה מן החיטין ומן האורז). וכן נקט הש"ך צ"ח סק"ב. (וע"ע באחיעזר ח"ב י"א סק"י דהוכיח כן לפי החו"ד, וכן נקט הגר"ח בהרבה מקומות).

ע' בחי' הר"ן שלש סוגי נתינת טעם.

ביטול תרומה

בגמ' להקל ולהחמיר מין ושאינו מין, ע' שיטת רש"י ותוס' בתוד"ה אין. בשיטת רש"י ע' מה שהק' הגרע"א. (כשיטת התוס', ע' ברמ"א שכ"ג א' וע"ש בט"ז סק"א).

שיטת הרשב"א בשם תוס', ע' ברשב"א לעיל צ"ז ע"ב ד"ה מין ושאינו מין בשם התוס' דאין חילוק בין מב"מ ומבשא"מ אלא בין תרומה עצמה ובליעה (וע' באור גדול ס' אות ז').

לשיטת רש"י, אם תערובת לח בלח נחשב כאינו בעין או לא, ע' בתוס' דשאר שנכלל בעיסה ה"ה כבעין, אמנם ע' תורי"ד ע"ז ס"ו ע"א דלח בלח לא חשיב כבעין (וע"ע לשון תוס' ע"ז ס"ט ע"א ד"ה סבר - ובאו"ש פט"ו הל' כ' דשיטתו כשיטת רש"י).

שיטת הרמב"ם דגם במבשא"מ יש דין ק' כשאין כהן לטעום ע' פט"ו ה"ו, הכ"ג, הכ"ט ה"ל, וע' בהגרע"א על הרמב"ם ה"ל דחק' הרי מוכח מחולין דביותר מס' אין טעם. וע"ש בשו"ת הרלב"ח (נדפס בסוף הרמב"ם) דיש קצת חשש עד ק' (וכ"כ בחי' ר"א מגריידיץ בסוף המשניות כאן, ובאור גדול נ"ט סק"ג). וע"ע ביד יהודה צ"ח סק"ג באופן אחר. וע"ע ברש"ש.

מין במינו לענין תרומה, אם תלוי בשמא (כמו בר' יהודה לרבא) או טעמא, ע' ש"ך צ"ח סק"ו בתוך דבריו, ובמנחת יעקב שציין הגרע"א על הרמ"א שכ"ג א'. (ובאור גדול ס' סק"ו כ' דתלוי אם מפרישים מזה על זה).

הטעם דשאר ועיסה חשיבי מין אחד, ע' בר"ן ע"ז (ל"א ע"ב מדפי הרי"ף, ד"ה חמירא) בשם הרמב"ן, (וע' באור גדול הנ"ל דיישב לפי שיטתו, וע"ע בתורי"ד ע"ז ס"ו מהדו"ג).

צט.

"מתבטל"

כל המחומץ והמתבל כו' מין במינו כו'. שיטת הרמב"ם (פטי"ז הא' ב', ובפיה"מ ערלה פ"ב מ"ז) בפשטות דכל דין מחמץ ומתבל אינו אלא במבי"מ, ע"ש ברדב"ז ולח"מ, ובתוי"ט שם ובראש יוסף בסוגיין. אמנם הפר"ח (צ"ח סק"ז) כי דודאי אוסר גם במבשא"מ.

איך משכח"ל מתבל במין במינו, ע' בתורת חטאת מובא בפר"ח צ"ח סקכ"ד, ובפר"ח שם, ובחזו"א כ"ז סק"ו.

גדר דין "מתבל", בפר"ח (ק' סק"ג) ופמ"ג (שער התערובת ח"ג פ"א) נראה שהוא נותן טעם וכ"ה סתימת הרמ"א צ"ח ח', אמנם ע' ביד יהודה צ"ח סקכ"ג דאינו נותן טעם בתבשיל אלא מתקנו (וכן לכאורה מבואר ברמב"ם פה"מ הנ"ל).

(ע"ב)

"מחמץ"

וכי יש בו כדי לחמץ בק"א אמאי לא בטיל (ע' רש"י ותוס'). ע"ע בריטב"א.

גדר דין "מחמץ", ע' מנחת כהן ח"ג פ"ג מהרמב"ם בפיה"מ בערלה דע"י פעולת החימוץ ניכר האיסור, וכ' דמרש"י ותוס' בגמ' כאן משמע הגדר דבחימוץ יש טעם השאור (וע"ש טעם המחלוקת). והפר"ח (צ"ח סק"ז ד"ה וקודם, עוד כתב) כי דלכו"ע הגדר דע"י פעולת החימוץ ניכר. וע' בש"ך פ"ז סקל"ו דנראה כמ"ש המנחת כהן מרש"י ותוס'.

ע' בר"ש טבוי"י פ"ג מ"ד דאיסור חימוץ מדין טעם כעיקר.

(בר"ש שם מפורש שהוא דאורייתא, ובפמ"ג משב"ז ק' סק"א נקט שהוא מדרבנן).

ציר דגים

שאינו ציר דזיעה בעלמא הוא, ע' ריטב"א דרק בזיעה ולא כל דרבנן, וע"ע בהגרע"א מרש"י קט"ז, (וע"ע בנוביי"ת ס"א בהגה' דמוכח כן בתוס' ע"ז ע"ג ע"א ד"ה יין).

בתוס' ע"ז מ' מבואר דציר דגים אסור מה"ת, וע' גהש"ס, וע' ברמב"ן בסוגיין.

תוד"ה ציר, נקצת תימה כו', בתוס' נראה דמה דציר שרצים ובהמה טמאה אסור הוא גזה"כ בעלמא, וע' בשטמ"ק בכורות ו' בהשמטות דיישב קו' התוס' דהוא גילוי דציר היוצא מבהמה אינו זיעה. וע"ע ברמב"ן ורשב"א בסוגי'.

וע' חווי"ד פ"א סק"א דגדר הילפותא מהטמאים דמכאן נלמד דיוצא מן הטמא טמא. ע' חווי"ד ק"ה סק"ב דבדגים אין דין טכ"ע מה"ת, ודלא כתוס' לקמן קי"ב ע"ב ד"ה ורוטבן. וע"ע בש"ך פ"ג סקט"ו דגם בדגים טכ"ע מה"ת.

ק.

וּלִיבְטַל בְּרֹבָא, אַם מִין בְּמִינוּ יבֵּשׁ בִּיבֵשׁ בְּטַל בְּרֹב אוּ צְרִיךְ ס', ע' בְּרִין, וּבְרִשְׁבִּי"א לַעֲלֵל צִיז עֵיב דִּי"ה אִמֵּר לִיה (וְתוֹהִיב יִיז עֵיב), וְע' בְּרַמְבַּ"ם פְּטִיו הִי"ד וְכִסִּי"מ, וּבִי"י קִיט א' מְרִשִּׁי בְּבִי"מ. (וְלַעֲנִין מִבְּשֵׁא"מ, בְּרֵאשׁוֹנִים הַנִּיל פְּשִׁיטִיל דְּצְרִיךְ ס', וְע' בְּטוֹר קִיט א' וְדִי"מ שֵׁם).

(ק ע"א)

"בריה"

בְּרֵאשׁוֹנִים יֵשׁ צַד דְּבְטַל בְּתַתְק"ס, ע' בְּרֵאשִׁישׁ וּבְרִין וְרִישׁ תְּרוּמוֹת פִּי"י מִי"ח (וְטַעַם הַשִּׁיעוֹר ע' בִּי"ח ק' ג' מִמַּהֲרִשִּׁיל) וְע' בֵּא' הַגְרִי"א ק' סְקִי"ח.

הַתְּנָאִים לְדִין בְּרִיה, ע' תּוֹסִי צִי"ו עִי"א דִּי"ה מֵאִי (וּמִכּוֹת יִיז עִי"א), רִשִּׁי קִיב עֵיב דִּי"ה טַמָּאָה, וְרֵאשׁוֹנִים כָּאן, וְע' בְּשׁוּי"ע ק' א' וּבִיאוֹר הַגְרִי"א סְקִי"ו. וְעִי"ע בְּהַגְרַעִי"א קִיב עַל רִשִּׁי דִּי"ה אִמִּי"ה עוֹד תְּנָאִי (בְּדַעַת רִשִּׁי, וְעִי"ש אַחִי"כ עַדִּיז לִפִּי"מ דְּקִי"ל לְדִינָא).

גְּדֵר הַתְּנָאִי דְּצִ"ל אֲסוֹר מִתַּחֲלַת בְּרִייתוֹ, נַחֲלָקוּ הַפְּלִתִי וְהַחוּוִי"ד, ע' בַּחוּוִי"ד ק' סְקִי"ה, (וְעִי"ע בְּשִׁי"ד ק' סְקִי"ב דְּלַכְאוּרָה מוֹכַח לֹא כְּהַחוּוִי"ד, וְעִי"ע פִּמִּי"ג שַׁעַר הַתְּעַרְבוּת חִי"ג פִּי"ב דִּי"ה דִּין).

הַטַּעַם דְּבִרִי לֹא בְטִיל, ע' בְּרִיטְבִּי"א וּבְטִיז ק' סְקִי"א דְּהוּא מְשׁוּם דְּחִשׁוֹב לַעֲנִין מַלְקוֹת, וְע' בְּרֵאשׁ יוֹסֵף (עִמ' 207 דִּי"ה אַבֵּל) וּפִמִּי"ג שַׁעַר הַתְּעַרְבוּת דִּי"ה הֵנָּה דְּתִלּוּי בְּמַחְלֻקַּת רֵאשׁוֹנִים. וְעִי"ע בְּהַגְרַעִי"א עַל הַתּוֹסִי צִי"ו עִי"א.

"חתיכה הראויה להתכבד"

הטעם דאינו מתבטל, לשון הראשונים בסוגיא דהוא משום חשיבות הכיבוד, וע' בחו"ד ק"א סק"א דבתוס' בזבחים מבואר הגדר דדבר כזה מוכרים במנין.

תוד"ה שאני, לפני אורחין עובדי כוכבים. אם למסקנת דבריהם חשיב ראוי להתכבד במה שראוי לעכו"ם, ע' בפמ"ג שער התערובת ח"ג פ"ב ד"ה ומה, דנסתפק, וע' בנוב"י קמא יו"ד ט"ז והגרע"א כאן ד"ה תוס'.

וי"ל כו' ע"ע בראשונים.

בתי' התוס' דאם אחרי ביטול ראוי להתכבד אינו בטל, אם תלוי רק באחרי ביטול או גם בלפני הביטול, נחלקו בזה התוה"ד ק"ג מובא ברמ"א או"ח תרע"ג א', והט"ז שם סק"ו ע"ש בהגרע"א (ובחידושים כאן ד"ה הקשה).

ע' ברמב"ם פט"ו ה"ט (ונפסק בשו"ע ק"י א') דכל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מהמקומות באותו זמן לא בטל, וע"ש בביא' הגר"א סק"ד דנלמד מחהר"ל.

ע"ע בראשונים לענין איסור שאינו מגופו (וע' שו"ע ק"א ב'), ולענין אם אינה ראויה להתכבד עד אחרי תיקון, וחתיכה גדולה יותר מדאי (ע' שו"ע ג'), ולענין אם נפרסה אח"כ (ע' שו"ע ו').

הטעם דדבר חשוב אינו בטל, י"ל דדבר חשוב אינו יכול להתבטל, ובבית מאיר ק"י דייק מלשון הרמב"ם פט"ז ה"א דהגדר דלא חשיבא תערובת. (ועיין במה שדן הגרע"א ק"א ז' אם בדבר חשוב מותר לבטל לכתחילה באיסור דרבנן כמו בתערובת חד בחד, ולכא' תלוי בהנ"ל, ויל"ע עוד כשהמתבטל אינו חשוב ומבטלים חשובים דלכאורה תלוי ג"כ בזה, וצ"ע מהרא"ש סי' ל"ה נפסק בשו"ע סעיף ז').

ביטול יבש ביבש

שיטת הרא"ש סי' ל"ז. כדברי הרא"ש מבואר בשו"ת הרשב"א ח"א תשי"ל ממהר"ם מרטנבורק עם קצת הוספות, וכן בשיטמ"ק זבחים ע"ג ע"ב אות ג'.

במ"ש הרא"ש דאפי' אם בישלן אח"כ מותר ולא אמרינן דחוזר וניעור. ע' פמ"ג שער התערובות ח"א פ"ב ד"ה ומה ממנחת כהן דס"ל להרא"ש דגם במין בשא"מ אינו חוזר וניעור. אמנם ע"ש בפמ"ג דבפשוט מוכח לא כן, וע"ש בפמ"ג טעם החילוק דבמבשא"מ ניכר משא"כ במב"מ, וע"ע בביא' הגר"א ק"ט סק"א דמב"מ כיון דאינו אלא מדרבנן לא אמרינן חוזר וניעור.

וע' ביש"ש סי' מ"ז דכיון דבמבשא"מ חוזר וניעור במב"מ שבישל שייך הגזירה אטו מבשא"מ. וע' מ"ש בשערי ישר ש"ג פ"ט בד"ה וע"כ.

החילוק בין לפני ידיעה ואחר ידיעה. ע' ש"ך ק"ט סק"ב ובפמ"ג שם. וע' בקובץ הערות נ"ח ב' סברא בזה.

שיטת הרשב"א דאסור לאכול כולן בב"א, ואסור אם בישלן ביחד. ע' תוה"ב י"ז ע"א ותוה"ב הקצר י"ב ע"א.

להרשב"א בפשוט כל האיסור רק מדרבנן, כ"כ ה"ט"ז ק"ט סק"א וע"ש בפמ"ג. אמנם ע' בתורי"ד ב"ב ל"א ע"ב דמה"ת אסור, וכן נראה לכא' מהגר"א ק"ט סק"ה ע"ש, אמנם ע' שערי ישר ש"ג פ"ט ד"ה ובעיקר דמסוף דברי הגר"א מוכח דאינו אלא מדרבנן.

הגדר באיסור לאכול כולן בב"א. יש כמה דרכים באחרונים ביאור שיטת הרשב"א. א' בביא' הגר"א ק"ט סק"ה כ' דלהרשב"א טעם הביטול ביבש ביבש דעל כל א' שאוכל. אומר זה ההיתר, וכ"כ בתורת זרעים תרומות פ"ה מ"ו בשם הגרי"ז, וכ"מ בתורי"ד בב"ב הנ"ל. ב' בפמ"ג שער התערובות ח"ג פ"ה ד"ה ואחר העיון (בשם המנחת כהן), מבואר דהוא דין דרבנן בכל ביטול דאסרו היכא שודאי אוכל האיסור. ג' בחו"ד ק"ט סק"ה כ' דהוא גזירה אטו מין בשא"מ דנותן טעם ע"י הלעיסה. ד' ע"ע בשערי ישר ש"ג פ"ט דרך אחרת (וע"ש די"ל דזו כוונת הגר"א).

ק.

טעם הדין דאס בישלן ביחד אסור (להרשב"א). ע' די"מ ק"ט סק"ד דהשרב"א לשיטתיה דאסור לאוכל כולן בב"א, וכ"מ בפמ"ג הנ"ל ממנחת כהן. ועי' בשו"ת הרשב"א תכ"ה ורע"ב דהוא משום דחוזר וניעור. ועי' ביאור הגר"א ק"ט סק"ט ב' הצדדים.

בבישל בב' קדרות (דמתיר הרשב"א). ע' בזה בש"ך ק"ט סק"יב ונתבאר יותר בחזו"א ל"ו סק"ג, (ועי' בשער"י ש"ג פ"ט ד"ה וע"כ). ועי' בש"ך מחלוקת הב"ח והש"ך אם רק בנודע התערובת.

יסוד דין ביטול יבש ביבש. בפמ"ג בשער התערובת ח"א פ"ג ד"ה והנה (ועוד מקומות) מבואר דהוא אותו דין ביטול של לח בלח.

אמנם בביא' הגר"א ק"ט סק"ה (הנ"ל) מבואר דלהרשב"א ביבש ביבש יסוד הביטול הוא דעל כל א' שאוכל אומר זה ההיתר, וכן נראה מהתור"יד בב"ב הנ"ל וכמשי"ש בקובץ שיעורים ב"ב אות קכ"ז. ועי' בחזו"א ל"ו סק"ב ד"ה טור (וערלה ג' סק"ב ד"ה שם) דמבואר דזה יסוד דין ביטול גם להרא"ש.

ועי' בתורת זרעים תרומות פ"ה מ"ו בשם הגרי"ז דמבואר דיסוד ההיתר דעל כל א' אזלינן בתר רוב אבל צריך לביטול שלא יהיה קבוע.

חענ"ן, תוס' ק' ע"א ד"ה בשקדס

שיטת ר"ת דע"י משהו לא אמרינן חענ"ן, ביאור הגדר, ע' פמ"ג משב"ז ק' סק"א ד"ה ודע דתיקנו חכמים רק דומיא דבשר בחלב (וכ"כ במשב"ז צ"ב סקט"ז לדעת הרא"ש). ובמשב"ז צ"ב סקט"ז ד"ה עוד כי ע"פ הט"ז שם דאין משהו הנבלע בחתיכה יוצא, וכתבו התוס' לעיל צ"ו ע"ב דלא אמרינן חענ"ן במקום שאין האיסור מתפשט, ועי' בהגרע"א ק"ו א' ד"ה ובעיקר דברי הט"ז, אמנם, אמנם, (וע"ע בחזו"א ל"ד סק"א).

בלשון הט"ז צ"ב סקט"ז מבואר דאע"ג דאינו אוסר בכ"ש מ"מ צריך ס' כנגד כל החתיכה, והקשו עליו הפמ"ג שם והש"ך שם בנקה"כ.

הטעם דאין האיסור עצמו הבלוע אוסר שאר החתיכות (בלי חענ"ן). כי הר"ן דהוא מעורב בטעם ההיתר. וביאור הגדר ע' בנה"כ (על הט"ז הנ"ל) דחשיב אינו מינו, והגרע"א קו' א' ד"ה ועיין בר"ן כי דהוא סברא דבמעורב בו טעם היתר לא חמיר כ"כ.

בעיקר קושיית התוס', ע' ברמב"ן ורשב"א דבאמת א"צ נתינת טעם, ע"ש.

שיטת רבינו אפרים. הטעם דכ"ש אינו אוסר. ע' ברשב"א דאין משהו הנבלע בחתיכה יוצא. וע' בט"ז צ"ב סקט"ז ונקה"כ שם שנחלקו בזה, והש"ך כי טעם אחר דחשיב אינו מינו (כדברי הר"ן הנ"ל). (וטעם החילוק בין כשנתנה טעם בחתיכה וכשלא נתנה טעם בחתיכה להש"ך, ע' בהגרע"א קו' א' ד"ה והנה להש"ך וד"ה והנה לשיטת ר"א).

וביאור כונת הרשב"א והט"ז, הפמ"ג והגרע"א הבינו דאינו יוצא כלל. וע' בחזו"א ל"ד סק"א (ע"פ לשון הרשב"א במשמרת הבית ז' ע"א) דמשהו בר משהו אינו אוסר (אע"פ שיוצא).

קושיית התוס' לרבינו אפרים מרבא ע' ברשב"א, (וע"ע ברמב"ן במלחמות ולקמן ק"ח (ואנו תמהין על רבינו הגדול ז"ל כו') בשם הראב"ד דשיטת הרי"ף דחענ"ן אמרינן רק למ"ד מב"מ לא בטיל).

ק. ק :

דין חענ"ן בכל האיסורים, בפשטות אינו אלא מדרבנן, כ"כ תוס' לק' ק"ח והר"ן שם, וע"ע ש"ך סק"י"ב, וע"ש בהגרע"א דמתוס' כאן בסוף דבריהם מוכח דהוא מדאורי"י. (וע"ע לשון הרשב"א לעיל בסוף סוגי' דטכ"ע בד"ה ואי קשיא לך לפי דברי רש"י ז"ל, דמשמע דחענ"ן מדאורי"י). וע' במהרי"ק שורש קנ"ב דנשאל למה אין לוקין, וכ' דהוא כמו חצי שיעור.

(ק' ע"ב)

"סלק"

מה דצריך לסלק (ואיך מועיל) ע' ט"ז צ"ח סק"ה וע"ע במלחמות וברמב"ן לק' ק"ח (בסוף ד"ה וראיתי לרב ראב"ד ז"ל) בתוך דבריו, דמבואר דמה דצריך לדין סלק הוא סברא מיוחדת במב"מ, וע"ע בחזו"א כ"ו סק"ב.

ע' ברשב"א (בתוה"ב י"א ע"ב), דלדין דמב"מ בטל ברוב מה"ת אמרינן ג"כ סלק השאינו מינו כמאן דליתא ומב"מ בטל ברוב, וע' שו"ע צ"ח ב', וע"ש בש"ך סק"ח וט"ז סק"ה דעת המהרש"ל שחולק.

טיפת חלב שנפלה על החתיכה

במחלוקת רש"י ור"י אם מיירי במקצתה בתוך הרוטב או כולה חוץ לרוטב (עי' תוס' לעיל צ"ו ע"ב ד"ה אם ובמהרש"א שם). עי' ש"ך צ"ב סק"ד דכ"ה שיט' הרשב"א, וע"ש בהגרע"א דהוא ממ"ש בתורת הבית (חי' ע"ב), וצ"ע ברשב"א שם ועי' חזו"א ט"ז סק"ב, ד"ה ובפלוגתא.

כמה נאסר לרש"י, אם עד כנגד הרוטב או כל החתיכה, עי' ד"מ צ"ב סק"ב שיט' המרדכי דרק מה שחוץ לרוטב אסור (ולפי"ז צריך שיהא ס' בחלק זה כנגד הטפה עי' בש"ך הארוך צ"ב ב', וצעי"ג לשון המשנה עי' חזו"א ט"ז סק"א). וע"ש בד"מ דמהטור ושאר פוסקים לא נראה כן, וע"ע בט"ז שם סק"ב.

לשיטת רש"י, אם גם כשכל החתיכה בתוך הרוטב. עי' בב"י צ"ב ב' וד"מ שם סק"א, דנחלקו בזה הסמ"ג והמרדכי.

אם חוזר ואוסר שאר הקדרה מיד או רק אם ניער, עי' ברמב"ן, ור"ן (מ"ג ע"א), דפליגי בזה רש"י ותוס' (ומדבריהם נראה דלרש"י אוסר אפי' אם החתיכה כולה חוץ לרוטב). וע"ע ברא"ה (ט' ע"ב) דאוסר מיד ובראב"ד בהשגות פ"ט ה"ט (ע"ש במ"מ) מבואר דאינו אוסר. ועי' בד"מ סק"ב דנסתפק במקצתה תוך הרוטב (לשיט' רש"י), ועי' בט"ז סק"ב דאוסר מיד (וכן מוכח בתוס' הרא"ש לעיל צ"ו ע"ב דלמד מרש"י דין דבוק). אמנם בש"ך סק"ו וסק"ג ובספר הארוך צ"ב ב', ובביא' הגר"א סק"כ, ובדרישה סק"ג, מבואר דאינו אוסר, וע"ש בדרישה הטעם.

אם חוזר ואוסר מיד, הטעם דאינו מצטרף, בפשטות דכח הפישוט מיד הוא רק באותה חתיכה, כ"מ בהגרע"א בסוגיין בקושייתו האי' על הר"ן. וברא"ה (ט' ע"א ד"ה אמרינן) נראה דאינו מתפשט בהשויה.

שיטת הרמ"א, עי' רמ"א צ"ב ב', וט"ז סק"ה וש"ך סק"ו וביא' הגר"א סק"ט. ושם ד', וט"ז סק"ד ש"ך סק"ג ביא' הגר"א סק"ח וסקפ"א.

איך נאסר כל החתיכה על טיפת החלב (הרי הוא יבש). עי' בר"ן דיש לחות עי' הבל הקדרה, וע"ע ברא"ה כ' ע"ב ד"ה עוד כתב, וכן במה כו'. ועי' בטושי"ע ק"ה דאוסר רק כדי נטילה, ועי' ד"מ ק"ה סק"ו ותורת חטאת כ"ג ג' דהק' סתירת הטור (וצעי"ג דהוא קושיא מהמשנה, ועי' בהגהות הגרע"א על החו"ד ק"ה סק"ה אות ב').

קח.

ועייש בד"מ, ובטי"ז צ"ב סק"ג וש"ך צ"ב סק"ג דחלב(חלב-קמוץ) הוא שמן, וכ"מ ברשב"א במשמרת (כ" ע"ב). ועייש בטי"ז וש"ך דהקשו דא"כ מפעפע מחתיכה לחתיכה, וע' בביא' הגר"א ק"ה סקמ"ב.

וע' בדרישה צ"ב סק"ב וט"ז וש"ך שם ממהרש"ל חילוק בין יבש וצלול.

וע' בטוש"ע ק"ה ד' ב' גירסאות לרש"י במקצת בתוך הרוטב אם אוסר כדי נטילה או כולה, וע' בפמ"ג צ"ב משב"ז סק"ב דלגירסא הישנה מיושב לשט' רש"י למה במשנתנו כל החתיכה אסורה, וכן מבואר בש"ך הארוך צ"ב ב' (וצ"ע מדברי הש"ך בס' ק"ה דלא גרס כן). ועיי' בתוס' לעיל צ"ו ע"ב ד"ה אם ובהגרע"א שם ד"ה ובדברי.

קח.

אפשר לסוחטו אסור (א)

שיטת רש"י והרמב"ן דחענ"ן ואפשר לסוחטו אסור הוא דבר אחד, ע' בר"ן דכ"ה שיטת רש"י, וע' רש"י ע"ב ד"ה קסבר. וכ"ה שיטת הטור, ע' ב"ח צ"ב ח', וביא' הגר"א ק"ו סק"ד.

ושיטת הר"ן ד"ל אפשר לסוחטו מותר ואעפ"כ אמרין חענ"ן, ע"ש. ובתוס' ק' מבאר דגם לרבינו אפשרים החתיכה עצמה אסורה, וכ"כ הרשב"א (ע"ב ד"ה קסבר, ובתוה"ב ח' ע"א ומ"מ מודה הרב כו', ובתשובה תצ"ה), ובפשטות ס"ל אפשר לסוחטו אסור אבל לא אמרין חענ"ן, ע' ב"ח צ"ב ח', ויש"ש פ' גיה"ז סי' נ"ז, ש"ך ק"ו סק"א, פלתי ק"ו סק"א, וביא' הגר"א ק"ו סק"ג. אמנם ע' בהגרע"א על הרמ"א ק"ו א' דאין זה דין אפשר לסוחטו אסור.

וע"ע בתוס' צ"ז ע"ב ד"ה וכלל וגהש"ס שם וביא' הגר"א ק"ו סק"ד (וע"ע בתוס' ק' ד"ה בשקדם בדברי הגמ' בע"ז).

לשיטת הרשב"א ק' מה דפריך בגמ' מכזית בשר שנפל לתוך יורה, ומהגמ' ע"ב לימא אפשר לסוחטו תנאי. וע' פלתי ק"ו סק"א. וע"ע בחו"ד ק"ו סק"א דגם להרשב"א בבשר בחלב לא שייך לחלק.

גדר הדין דאפשר לסוחטו אסור, ע' ברש"י ע"ב ד"ה קסבר ובר"ן הנ"ל דכשקיבל טעם נאסר לעולם. ובתוס' צ"ו ע"ב משמע דגם בבשר בחלב ל"א חענ"ן במקום שאין האיסור מתפשט (ע"ש בראש יוסף), וכן מפורש בראשונים כאן ע"א בשם תוס' וע' ט"ז ק"ה סק"ג, ולפ"ז בפשטות הגדר דאח"כ אינו מתבטל. (וע' חו"ד ק"ו סק"א דביאר כן ע"פ שיט' המרדכי דבנולד בתערובת אינו בטל, אמנם הוא פ"י כן בשיט' הרשב"א (וצ"ע) ורק בשאר איסורין). וברשב"א הנ"ל מבואר דהגדר דאין הגעלה באוכלין, וע' בשו"ע ק"ו א'. וע' בב"י ק"ו בשם תשו' הרמב"ן (וע"ש בבאר הגולה סק"ג) דגם טעימת קפילא לא מהני

קח.

ועי' בשו"ת הגרע"א ס"ז (נדפס כאן ד"ה הרשב"א) ממחר"ם מלובלין דרך אם איסורא בלע, ועי"ש בהגרע"א דנתקשה בזה, ועי"ע בחו"ד צ"ב סק"א.
(ועי"ע בחי' ר"ח הלוי פ"ט ממאכ"א ה"ט גדר הדין אפשר לסוחטו אסור להראב"ד).

(ק"ח ע"ב)

תוד"ה אמאי

לשיטת רבינו שמואל, ק' מה שהקשו התוס', וע' ברמב"ן ובר"ן, וע' פלתי צ"ב סק"ט ד"ה אך דגזה"כ דאין דין טעם כעיקר.

שיטת הר"י. ע' בענין זה אם טעם האוסר פוגם בתבשיל, ברמ"א קל"ד י"ב, ועי"ש בביא' הגר"א, ובחי' הגרע"א על הש"ך צ"ד סק"ב, שהוא מצד דין אין הנאסר כו'.
ועי"ע בביא' הגר"א ק"א סק"ז בדין חהר"ל בחענ"ן.

הטעם דאין הנאסר כו'. בפשטות נראה בראשונים דאינו קשור למ"ש תוס' צ"ו ע"ב דל"א חענ"ן במקום שאין האיסור מתפשט, (וכמו שרואים חילוק אם הוא גם בבשר בחלב או לא).
אמנם ע' ברמ"א ק"ה י"ד דקישר ב' הדברים. (וע' בחו"ד ק"ג סק"י דתלוי רק בשעת חלות דין חענ"ן).

ע' תוס' צ"ו ע"ב ובראשונים כאן בשם תוס', דל"א חענ"ן אלא במקום שהאיסור מתפשט. והטעם, בפשטות כמ"ש תוס' קי"ב ע"א ד"ה דל"א אפשר לסוחטו אסור אם נסחט לגמרי.
וברא"ש פ' גיה"נ סי' כ"ד משמע דהגדר דדין חענ"ן הוא דמסייע לאיסור. וע' בחו"ד ק"ה סק"י (בדברי המ"א או"ח תס"ז קל"ה) דלא סגי במה שהאיסור מתפשט וצריך שיוכל להטעים.

הפלתי צ"ד הק' איך מועיל קפילא הרי הרוטב נכנס לחתיכה ונעשה נבילה ואוסר עד ס', וע' בחו"ד צ"ב סק"א (עוד הקשה הכר"ו אהא דגריסין כו') ע"פ התוס' כאן דאין הנאסר חמור מן האוסר. ועי"ע בהגרע"א על הש"ך צ"ח ס"ק.

קח:

אפשר לסוחטו אסור (ב')

תוד"ה שנפל, בדברי הרמב"ן במסקנת דבריו דמייירי בהסירן מע"ג האש. ע' ברא"ה (ט' ע"א, סוד"ה וראיה) מהרמב"ן באופן אחר קצת.

בשיטת הרמב"ם, ע' מ"מ פ"ט ה"ח דמפי' כרבינו שמואל, וע' פמ"ג משב"ז צ"ב סק"א ד"ה דע דס"ל רק כשלא נח מלבלוע ורק מה שבלע (כחומרת ר"ת ור"ש).

בסברת הראב"ד דבלח בלח ל"א חענ"ן הרמב"ן ור"ן הקשו מהגמ' כאן ואי אמרת כו' חלב נבלה הוא, וע' רשב"א בתוה"ב (ז' ע"ב) דבבשר בחלב מודה וע"ע בש"ך צ"ב סקט"ו. טעם החילוק, בב"י בשם המרדכי (תרצ"ז) מובא בש"ך צ"ב סקט"ד וט"ז סקט"ז מבואר דהוא משום חשיבות. ומהראשונים הנ"ל משמע (ע' בהגרע"א על הש"ך) דהטעם דחתיכה עצמה נשארת באיסורה. וע' בהגרע"א נ"מ בנימוחה.

ברמב"ן בסוף המסכת כ' דע"י בישול אפי' בלח בלח אמרינן חענ"ן ומיושב הקושיא מבשר בחלב, וכ"כ הפלתי ק"ו סק"ב (וע' בש"ך סקט"ו מאפי' רברבי). וע"ע בט"ז סקט"ו מהיש"ש דכ' ג"כ דע"י בישול אמרינן חענ"ן, אמנם ע"ש (ביש"ש פ' גיה"נ סי' ס') דנראה דהוא חילוק אחר דחתיכה שנתבשלה בתוך רוטב כיון דחתיכה נאסרה אסרו גם הרוטב (ולא בכל לח בלח). וע"ש בפמ"ג דנראה דהבין במהרש"ל דהוא כשיטת הר"ן דכל דין חענ"ן נאמר רק בע"י בישול.

בסברת הראב"ד (בראשונים כאן ובהשג' פ"ט ה"ט) דדין חענ"ן הוא רק במין במינו לר"י, ע' מה שפירשו הרמב"ן והר"ן, וע"ע בחי' ר"ח הלוי. (ובדברי הגר"ח שם בעיקר יסוד איסור בשר בחלב, ברמב"ן ור"ן בסוג' מבואר דהבשר נאסר והחלב נאסר, וכ"כ הגרע"א בהגה' הרמב"ם פ"ט ה"ו בסוף דבריו, וע' חזו"א כ"ב סק"א דאפשר דאיסור בשר בחלב הוא אוכל המורכב).

קח :

למ"ד אפשר לסוחטו אסור, אם צריך שיהא משהו חלב. הרמב"ן ור"ן הביאו שט' התוס' דמה"ט אם לא ניער אינו אסור, וכ"מ בתוס' צ"ו ע"ב דסברתם גם בבשר בחלב ע"ש בראש יוסף, וכ"כ הראב"ד בהשג' פ"ט ה"ט. והר"ן חולק (וברמב"ן צ"ע). ועי' בשו"ע ק"ה ז', ונחלקו שם הש"ך סק"ז והט"ז סק"ג והגר"א סק"מ בכוונתו. ועי' בחו"ד צ"ב סק"ה (אבל העיקר נראה כו') דמחלק (ליישב קו' הש"ך) בין בשר בחלב דאורי' ובשר בחלב דרבנן.

שיט' הריטב"א בסוג', והרא"ה (בדה"ב ח' ע"ב, ודברים בהפך כו', ט' ע"א, וראי' כו'), דאפי' למ"ד דבבשר בחלב ל"א חענ"ן בשאר איסורים אמרינן, ואם בבב"ח אמרינן כ"ש באשר איסורים.

שיטת האו"ה דבלא נודע התערובת ל"א חענ"ן. עי' ש"ך צ"ט סקט"ו ובהגרע"א שם. וע"ע בשו"ת הגרע"א קמא ס"ז לענין חתיכה עצמה.

עי' ברמב"ם פ"ט ה"י בשלא נודע לאינו חתיכה נפל ועי' בטור וב"י. ופי' המ"מ דכיון שאינו יודע איזה חתיכה היא אין לומר בה נעשה נבלה, ועי' ט"ז צ"ב סק"ו וש"ך סק"ח ושפ"ד שם.

קיא :

סכין

סכין ששחט בה כו', הטעם שהסכין אסורה, רש"י פי' דס"ל ביה"ש רותח, וכ"מ ברמב"ן ור"ן, ובתוס' לעיל ח' ע"ב ד"ה סכין (ע"ש במהרש"א). ועי' ברשב"א. ושיט' הרמב"ם עי' פ"ז ה"כ ומ"מ שם דביה"ש צונן ואעפ"כ לכתחלה אסור. ועי' ברא"ש ובעה"מ דלמ"ד ביה"ש צונן מ"ש כאן אסור היינו בלי הדחה, ועי' במעדני יו"ט שהק' ע"ז, ועי' בזה בש"ך י' סק"ד דס"ל כהרמב"ם וע"ש בפמ"ג.

צונן אמרי לה בעיא הדחה כו', עי' רש"י, ותוס' לעיל ח' ע"ב ד"ה והלכתא (והראשונים כאן) חולקים והטעם דרש"י לא פי' כהראשונים, עי' בר"ן דאם מדיח הסכין מותר לחתוך רותח (דלא כתוס' ח' ע"ב ד"ה סכין) כשיטתו ח' ע"ב (וצ"ע מרש"י כאן ד"ה סכין). ובתוס' לעיל ח' ע"ב ד"ה והלכתא נראה דלפירש"י י"ל דגם לצונן לא מהני הדחה ע"ש במהר"ם. (ויש לומר דס"ל לרש"י דבכל דוחקא דסכינא מפליט מה שבלוע בתוך הסכין, עי' פמ"ג משב"ז צ"ו סק"ג ועיין בזה לקמן בסוגי דדבר חריף קי"ב ע"א). וברא"ה (בבדה"ב ח"א ע"ז ע"א, מצוין בסמוד) מתבאר דרך אחרת. להכריח פירש"י.

לא בעיא הדחה, צ"ב. ועי' רמב"ן ור"ן ותוה"ב (ח"א ע"ז ע"ב, וח"ב ל"ד ע"ב) דמקנחה. וביאור הענין ע"ש ברא"ה בבדה"ב ע"ז ע"ב ד"ה עוד ומה"ב שם, וש"ך י' סקט"ז דמשהו נפלט גם בצונן ומועיל לזה הדחה. (ובט"ז י' סק"ו נקט דאפי' נעיצה לא מהני למה שבלוע ועי' פמ"ג שפ"ד י' סק"ד ד"ה ודע). וע"ע בראשונים כאן חילוקים בדין הדחה, (וע"ע ברמ"א צ"א ב'). (ועי' בש"ך צ"א סק"ג דפסק דסגי בקינוח ועי' בהגרע"א לעיל ח' ע"ב ד"ה ובזה ליישב מה שסותר למה שפסק בס"י י' סקט"ז).

למ"ד דא"צ הדחה, לשון הרשב"א בתוה"ב דצריך קינוח היטיב, והר"ן כאן כ' קינוח מועט, ופלוגתתם בקינוח בליתא דפרסאי (לעיל ח' ע"ב) אם דינו כהדחה וקינוח הוא פחות מזה, או דזהו קינוח, עי' במשמרת הבית הנ"ל (ע"ז ע"ב). ועי' ברא"ש פ"ק סי' י' ובמ"ש היש"ש כאן סי' נ"ט ומובא בש"ך י' סקט"ז ובמ"ש הש"ך שם, ובמעדני יו"ט על הרא"ש פ"ק אות י'.

קיא :

נ"ט בר נ"ט

שא"ה דנפיש מררה טפי, הביאור, ע' פמ"ג משב"ז סק"א ד"ה באם. תוד"ה והלכתא, קליפה מיהא בעי משמע דבכל גווני סגי בכ"ק, ע' ב"י סו"ס צ"ד (וש"ך שם סק"ג) דלמד מדברי התוס' דכלי אינו מפליט ליבש יותר מכדי קליפה. שם, דוקא עלו כו', טעם החילוק, לשון הרמב"ן ורשב"א ור"ן דהוא ע"י האור. וברא"ש משמע טעם החילוק משום דבעלו נאסר רק כדי קליפה דהוא דבר מועט. וע"ע בב"י צ"ה ב' בשם מצאתי כתוב (וע' ש"ך סק"ו) דאם שניהם חמים ה"ה כנצל, ומבוא' שם בב"י דהטעם דעלו מותר דאע"ג דק"ל תתאה גבה אין נ"ט שלו כמו בשניהם חמים. שם, דאומר ר"ת כו' דא"א לתנור להתקנח יפה, ע' ב"ח וט"ז סק"ז דנחלקו אם הוא בכל חרס או רק בתנור. שם, וא"ל דשא"ה דהוי טעם שלישי כו', כ"ה שיטת הרא"ש, וע"ע ש"ך סק"ד דכ"פ מהרש"ל. והטעם דל"ה טעם שלישי במה שמתחלה נתבשל הבשר בקדרה ע"י מים, ע' פרישה צ"ה סק"ה, (וע"ע בפמ"ג משב"ז צ"ה סק"א דטעם ראשון באוכל ושני בכלי לא חשיב נ"ט בר נ"ט). וע"ע במהר"ם ש"ך ובחור"ד סק"ד דהוכיחו מתוס' דאה"נ גם משום זה חשיב טעם שלישי. לשט' הריב"ן דגם בבישול במים אסור, ע' במהרש"א דמבואר דהגדר דס"ל דאפי' טעם ג' אסור (וכ"כ במעדני יו"ט אות כ'). אמנם ע' פמ"ג שפ"ד צ"ד סקט"ו ד"ה ולדינא דגם להריב"ן י"ל דטעם ג' אסור אלא דחוששין שנגע בכלי. וכן מבואר מתוס' ע"ז ע"ו ע"א סוד"ה בת דגם לריב"ן טעם שלישי מותר, ע' ביא' הגר"א צ"ד סקט"ז, (וע"ש בביא' הגר"א דמוכח כן גם מתוס' לעיל ק"ח ע"ב). שם, דהקערות נוגעות במחבת, ע' ברא"ש משה"ת דכיון דאינו בולע אלא ע"י רתיחות המים לא חשיב טעם שני, וע' משב"ז סק"ט בתוך דבריו סברת התוס'. שם, ואם אחד אינו בן יומו כו'. ברמ"א צ"ה ג' מבואר דשני הכלים מותרים. וע"ע במהר"ם דלשון התוס' אינו מדוקדק, אמנם שם מבואר דרק לפי טעם האחרון בתוס' שניהם מותרים. וע' בט"ז סק"ט וביא' הגר"א דגם לפי הטעם שהקערות נוגעות שניהם מותרים, וע"ע פמ"ג שם ובראש יוסף.

קיא :

גדר ההיתר דני"ט בר נ"ט, שיט' הרמב"ן ור"ן דטעם שני אינו יכול לאסור אחרים, ושיט' הרשב"א (בתוה"ב ח"א פ"ו ע"א, וח"ב ל"ח ע"א, ובתשובה תקט"ז) דטעם שני קלוש ואינו חל עליו איסור, ע"י בשו"ת הגרע"א קמא ר"ז ד"ה וגם, אלא, וע"ש דמתוס' מוכח כהרשב"א. וע"ע תוס' זבחים צ"ו ע"א ד"ה ואם.

לשיט' הרמב"ן, הטעם דאין טעם הבשר שבדגים נאסר מהכותח, לשון הרמב"ן בסוף הסוגיא דצריך שיתנו טעם זה בזה והבינו האחרונים (ע' בהגרע"א הנ"ל) דהוא תנאי באיסור בשר בחלב.

לשיטת הרשב"א הטעם דלא נאסר הכותח, ע' בחזו"א סוף סי' ט"ו.

אם בני"ט בר נ"ט צריך לביטול או לא. ע' בריטב"א קי"ב ע"א ד"ה ודין, וע' ראש יוסף (קל"ח ע"א טור הב'). וע' ביא' הגר"א ק"ח סק"ט (מהמקשים שהביא הוא הר"ן ל"ב ע"ב מדפי הרי"ף).

אם אין הטעם נרגש, או דא"צ לחשוש שיש טעם הנרגש, או דאפי' אם נרגש מותר, ע' בריטב"א ד"ה דגים, וע' בראש יוסף (קל"ח ע"א החקירה הג', ושם קל"ח ע"ב).

נ"ט בר נ"ט דאיסורא מבואר בראשונים דאסור (וע' מאירי הכרח לזה מהגמ'). הטעם, שיט' הסמ"ק (בב"י צ"ד ו') דהוא משום חענ"ן, וכן נראה מרש"י קט"ז ע"ב ד"ה הרי (וע"ש ברש"י) ורש"י קי"א ע"ב ד"ה קערה (וע"ש ברש"י), וע' פמ"ג שפ"ד צ"ד סקכ"ב, ומשב"ז צ"ה סק"א. ובראשונים בסוג' (ובתוה"ב) לא נראה כן, וע"ש בפמ"ג. וע"ע בחזו"א כ"ט ט'. ולענין חמץ בפסח, התוס' לעיל ק"ח ע"ב נקטו דחשיב התירא, וע' ברשב"א תוה"ב (ל"ג ע"ב) דחולק.

לענין אם נפל על הכלי בשעת בישול (אם גם בזה נחשב נ"ט בר נ"ט), ע' רמ"א צ"ז א' וט"ז שם סק"ב וש"ך סק"ב, וע"ש באבן העוזר, ובחוו"ד סק"ה ובצ"ה סק"א, ובפ"ת שם סק"ה וצ"ה סק"א.

קרב.

דבר חריף

רש"י ד"ה קישות שמנונית קרוש עליו. אם הוא רק בסכין שחתך בה רותח או גם אם חתך צונן. ע' תוס' ח' ע"ב דצריך עכ"פ הדחה אפי' אם חתך רק צונן. ולשון הרמב"ם שחתך צלי ופי' הבי' סוף סי' צ"ו דהכוונה רותח (והוא משום השמנונית בעין כמבואר שם בב"י).

שם. ועוד כו' ואגב דוחקא דסכינא פלט סכינא. אם ע"י דוחקא בלבד נפלט מהסכין (אלא דלא נבלע אלא בדבר חריף) או רק בדבר חריף. ע' ברשב"א דהוא רק בצירוף החריפות, וכן העתיק הטי"ז צ"ו סק"ג לשון רש"י, וכן מוכח משיטת תוס' ח' ע"ב והראשונים דמועיל הדחת הסכין לחתוך צונן (וע"ע ברא"ש לענין הדחה בליפתא). אמנם ע' פמ"ג משב"ז סק"ג מהב"י סו"ס פ"ט דבכל דוחקא נפלט מהסכין וצריך להזיח מקום החתך, (וכ"כ מלשון הגר"א סק"ב דלרש"י מה שמוציא הטעם אינו החורפא עש"ה).

לפי' הראשון אין רא"י מהגמ' (כאן) דדבר חריף אסור בסכין מקונח. ולדינא נחלקו בזה הרשב"א (בתוה"ב ד' ע"א, ומשמרת הבית שם) והרא"ה (שם ג' ע"ב, וכ"א ע"א, ולי"ד ע"א).

(ולכו"ע נעיצה בקרקע קשה מועיל גם לחתוך דבר חריף, ע' בתוה"ב ל"ד ע"א).

הטעם דל"ה נ"ט בר נ"ט. ע' בתוס' לעיל ק"א ע"ב ד"ה הלכתא ובראשונים שם. והראשונים נקטו דלפ"י כ"ש בבישול, ובשו"ע צ"ו א' מבוא' דאע"ג דס"ל דבישול מותר בחריף אסור, וע"ש בש"ך סק"ב וביא' הגר"א סק"ב (וע"ש בפר"ח ובפתחי תשובה צ"ה סק"ד).
ובד"מ צ"ה סק"א מבוא' דרך אחרת במה דדבר חריף ל"ה נ"ט בר נ"ט.

קישות גריר לבי פסקיה הטעם דלא מהני הדחה. ע' בראשונים. וע"ע בתורת חטאת (בדברי חמודות קס"ט) דרך אחרת.

הטעם דצריך גרירה לפי' הבי' של רש"י, ע' ברשב"א שהק' כן. וע' פמ"ג צ"ו שפ"ד סקכ"א דס"ל כשיט' התורת חטאת הנ"ל. וי"ל עוד לפמ"ש הפמ"ג משב"ז סק"ג דשיט' רש"י כהב"י דדוחקא לבד מפליט. אן י"ל דעכ"פ בלא הדחה (אלא קינוח) נפלט משהו מדופני הסכין, כשיט' הרשב"א (במה"ב ח"א ע"ו ע"ב - ע"ז ע"א) וכהצד ברשב"א בתוה"ב שם דהוא רק בדוחקא דסכינא.

קילחא דליפתא אם צריך הדחה ע' ברשב"א ורא"ש, ובר"ן מבואר דא"צ הדחה (וצ"ע).
ע"ע לשון רש"י דאין טעם שומן ניכר בו ולכא' זה ע"ד הצד ברמב"ן בקישות דע"י דוחקא לבד
נבלע קצת.

ואי פתיך בהו דליפתא ע' רש"י דמבטל טעם השמנונית, וכ"ה לשון הסמ"ג בב"י. ולשון הדברי
חמודות (ק"ע) דמבטל החרירות. וע' ברשב"א בתוה"ב (כ"א ע"א, ומה"ב שם) דסילקא כח
משיכתו מועט והלפת מבטלו (וע' ב"י סו"ס צ"ו דהרבה ראשונים ס"ל דהוא בכל דבר חריף).
וע"ע בב"י סוף סי' צ"ו בשטית הרמב"ם דהוא משום שהשמנונית מתקנחת וה"ה אם חתך
לחם.

תוד"ה אגב ע' ב"י סו"ס צ"ו שטית הסמ"ק בשם ר' יחיאל דרך צנון וחלתית, וכן דייק הב"י
מהרשב"א בתוה"ב הקצר (ד' ע"א), אמנם צ"ע מהרשב"א בתוה"ב הארוך שם דמפורש גם
בתבלינים.

שם. וצ"ע אם הסכין כו'. ע' ברא"ה (בבדק הבית ח"א ט"ו ע"א, ובריטב"א בע"ז שם משמו)
דבגמ' בע"ז מיירי בשמנונית בעין שפוגמת החרירות וקמ"ל דזה חשיב נ"ט לשבח, וכ"מ
ברמב"ם שם בפיה"מ.

וסברת מחליא לשבח ע' לשון הרשב"א במה"ב (ח"א ט"ו ע"א) דהחרירות מתקנו וחוזר
לשבח. וע' בחזו"א י' סק"ז ד"ה ואמנם דהשבח הוא מה דמבטל קצת מהחרירות (ע"ד שיט'
הרא"ה הנ"ל), וע"ע בחזו"ד ק"ט סק"ט דדחה צד כע"ז.
אם הוא מה"ת או מדרבנן ע' פ"ת צ"ה סק"ד.

בדבר חריף שנאסר אם חזר וחתכו בסכין אחר אם יש דין נ"ט בר נ"ט (במה דנפלט מהסכין)
או לא, ע' מ"א או"ח תנ"א סק"א (ומ"ב שם סק"צ) ובאבן העוזר על השו"ע יו"ד צ"ו ו'
וחזו"ד סק"ו.

אם הטעם הבלוע הוא עצמו חריף, לענין מחליא ליה לשבח ע' רמ"א קכ"ב ג',
ולענין נ"ט בר נ"ט ע' פמ"ג משב"ז צ"ה סוף סק"א.

עבודה זרה (סו.)

חמרא חדתא בעינבי כו' רבא אמר בנותן טעם צ"ב הרי חד טעמא הוא. ע' בט"ז בדף האחרון
על הרמ"א צ"ח ב'.

הטעם דשאור בעיסה חשיב מב"מ, ע' ברמב"ן, וע"ע בריטב"א בסוף העמוד ד"ה אביי סברא
דומה לזה בריחיה חלא וטעמא חמרא. וע"ע בתור"ד.

שיטת הש"ך דמחלוקת אביי ורבא לא שייך בדין מבשא"מ בני"ט, וצ"ע לפי"ז מה פריך
מתבלין ב' וג' שמות. ע' פלתי צ"ח סק"ד ד"ה ועכ"פ, וחוו"ד צ"ח סק"ג ד"ה והשתא אתיין.

סוגי' דתבלין ב' וג' שמות ע"ע תוס' שבת פ"ט ע"ב וברמב"ן בסוגיין.
ובשיט' הרמב"ם, ע' פט"ז ממאכ"א. הי"ד והט"ו ולח"מ שם, ופי"ד ה"ו. וע' פרי"ח צ"ח סק"ז
ד"ה ובאמת, וע"ע פלתי צ"ח סק"ד, וחוו"ד סק"ג ד"ה והשתא א"ש. ח"י ר"ח הלוי פי"ד ה"ו.
ע' שו"ע צ"ח ט', והגרע"א שם וחוו"ד סק"ח (וחזו"א כ"ה סק"ז).

ריחא מילתא

ע"ע בסוגי פסחים ע"ו ע"ב (ובעה"מ ומלחמות והג' הראב"ד שם). וע' ברי"ף חולין (ל"א ע"ב מדפי הרי"ף) ור"ן שם. תוה"ב (י"ד ע"ב) ויש איסור אחר כו'. טושו"ע ק"ח. הטעם דאין איסור הנאה, ע' בתוס' דמזיקו. ובתוס' י"ב ע"ב ד"ה אלא בתחלת דבריו כ' סברא אחרת דאינו עומד לריח. ובר"ן כאן מבואר הטעם שאינו מריח אותו באפו אלא בפיו. וברמב"ן כאן ור"ן בחולין מבואר הטעם דאינו מתכוין (וע"ש בר"ן), וכן מבואר בר"ת בסה"י (מובא ברמב"ן וברשב"א בתוה"ב) ובבעה"מ.

הטעם של אביי שאוסר כ' התוס' דחשיב כשתי, וכ"כ הרמב"ן, והר"ן בחולין. וע' תוס' ב"ק קט"ז ע"א ד"ה הכרעה (בסו"ד) דאסור משום הנאה, וע"ש ביאור המשך הגמ'. וכן מבואר בבעה"מ בפסחים ע"ש דפליגי אביי ורבא אם נחשב כמכוין או לא וכ"מ בספר הישר (מובא ברמב"ן ובתה"ב), וע"ש במלחמות ובראב"ד שהקשו.

תוד"ה אביי, ותוד"ה רבא במה נחלקו אביי ורבא, יש ב' דרכים לתוס' ע' מהרש"א ומהר"ם. בתוד"ה רבא, מה שחילקו בין פיטום וטעם רמון, מפורש יותר בפ"י הרא"ש תרומות פ"י מ"ד. אמר רבבי"ח אמר ר"ל בפת חמה כו'. שט"י הרי"ף והרמב"ן דר"ל ס"ל ריחא מילתא ולוי ורבא חולקים. והרא"ש כאן כ' דיש שלש דרגות של ריח. ושט"י הבעה"מ ור"ת בספר הישר (בתוה"ב) דלוי לא ס"ל כר"ל אבל רבא הוא גם לר"ל.

בגמ' בפסחים אזיל האי ומפטם, ביאור הגדר, ע' בש"ך ק"ח סק"א והגרע"א בפסחים שם אות ה'.

מה הנדון אם ריחא מילתא או לא, ע' בהגרע"א. (ויש לעיין לפי הראשונים דס"ל דאפי' אם ריחא לאו מילתא הי' אפשר לאסור ההנאה (כ"מ בתוס' י"ב בסוף דבריו, וכ"מ בתוס' בסוגי לפי מהר"ם, וכ"מ בר"ן בחולין בסוף דבריו) דבפשטות מבואר דהוא רק נדון אם שייך איסור אכילה.

סו :

זיעה אסור לכו"ע ע' בשו"ת הרא"ש נפסק בשו"ע צב ח'. והטעם דכל ריחא ל"ה זיעה ע' בד"מ ק"ח ג' (בסוף דבריו) ותורת חטאת ל"ה ו' דהחילוק אם יש לחלוחית או לא, (וע"ע בפתחי תשובה צ"ב סק"ו), וע"ע בשו"ת הבי"ח (ישנות כ"ה) דצייד דל"ה זיעה אא"כ אינו מתפשט כלל לצדדים, וע"ש דהוכיח לא כן.

שיט' הרי"ף דלכו"ע אסור לכתחלה, והקשו הראשונים מבת תיהא, וע' ביא' הגר"א ק"ח סק"א מש"ד, (ועע"ש סק"ט דבזה יישב גם מה שהקשו עמ"ש הרי"ף דהוא דשיל"מ).

שיטת הרי"ף בהיתר בהיתר, ע' בר"ן נדרים נ"ב ע"א.

ע' בשו"ת הגרע"א קמא קפ"ט דהק' מצנון שחתך בה בשר דמועיל טעימת קפילא, ומצמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זע"ז. ועמ"ש בנוב"י תניינא קפ"ו.

(ענין משביח ולבסוף פוגם ופוגם ולבסוף משביח מקומו לק' ס"ח ע"א.)

נטל"פ (א)

שיטת רש"י רוב ראשונים דאפי' אם אינו פוגם אלא קצת מותר, ע' בראשונים כאן בתוה"ב (י"ט ע"א, כ' ע"ב).

בשיטת הר"ן ע' פמ"ג משב"ז ק"ג סק"א דא"צ ביטול ברוב, וכן נקט הגרע"א (קמא קס"ו נדפס בחולין צ"ח ע"ב ד"ה מה דתמה) וחולין צ"ז ע"ב אות ז'), וע"ע בשו"ע ק"ג א' יש מי שאומר שצריך רוב (וכ' הבאר הגולה דהוא הרשב"א) ומשמע דיש שיטה שא"צ רוב, (וצ"ע תחלת דברי הר"ן).

אמנם ע' ביא' הגר"א סק"ד ד"יש מי שאומר" בשו"ע הוא הר"ן, וע"ע חזו"א ל' סק"ב הגם להר"ן צריך ביטול.

בשיט' הרשב"א. ע' פמ"ג משב"ז סק"א הטעם דלא אמרינן טעם כעיקר, ולא אמרינן סברת "חיד אוכל יטעם" (דניכר ע"י טעימתו). וע"ע בחי' ר"ח הלוי פט"ו ממאכ"א ה"א באד"ה והנה (ונראה דכן הוא מוכרח כו').

והרשב"א בתוה"ב (כ' ע"ב) הוסיף, והטעם בכל אלן כו'. ביאור דבריו ע' בפמ"ג הנ"ל (ובהגרע"א הנ"ל צ"ז ע"ב אות ז'), וע"ע בחזו"ד ק"ג סק"ה.

וע' בפמ"ג שם והגרע"א שם דתלו במחלוקת זו מה שנחלקו בחמץ בפסח אם יש היתר של נטל"פ.

ושיט' הראב"ד (בראשונים) דצריך שהיא פגם גמור. ושיטת הרא"ה (בדה"ב י"ט ע"א) דצריך שיהא האיסור עצמו פגום לגמרי אלא דאין צריך שיפגום התבשיל לגמרי, וע"ש במשמרת הבית דהק' מחומץ וגריסין.

ע' חי' הר"ן דאם יש כזית בכא"פ אסור (ויל"ע מדברי הר"ן עצמו הנ"ל, ובפרט לשיט' הפמ"ג והגרע"א). וע"ע בב"ח סו"ס ק"ד דכ"כ בדעת הרשב"א (וצ"ע) וע"ש שכתב חילוק בזה.

אם צריך שיהא הפגם ניכר לחיד, או גם אם אינו ניכר אלא שאם הי' מרובה הי' פוגם, ע' בריטב"א בגמ' נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם, ע' תוד"ה נעשה (ומהר"ס), וע' ריטב"א דקמ"ל דגם אם אינו פוגם ואינו משביח מותר, וע"ע בהגה' אשר"י. וע"ע בר"ן דמפ' החידוש של הגמ' באופן אחר.

בגמ' השתא מיהא הא פגמה, ע' בהגרע"א על הש"ך סק"ב ובכרתי סק"ו דאם אח"כ מוסיף מלח וחוזר האיסור ומשבית אסור. וע"ש בהגרע"א דאין איסור להוסיף עד ס' לפני כן.

גיעולי עובדי כוכבים

מ"ט דר"מ גמר מגיעולי ע"כ כו', לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא. ק' דאפי' אם נטל"פ מותר יהא אסור משום דאין מבטלין איסור לכתחילה. ע' ברא"ה (בדה"ב י"ט ע"א) דהוכיח מכאן דהטעם הבלוע פגום לגמרי. וע"ש ברשב"א (במה"ב) מה שהשיב. וביאור דברי הרשב"א, ע' פמ"ג (שפ"ד צ"ט סק"ז ד"ה כתב) דכיון דאינו מתכוין לבטל מותר מה"ת. וע' בהגרע"א (חולין צ"ז ע"ב אות ז' ד"ה ונקיטנא) ע"פ שט"י הרשב"א דאין איסור באופן שתמיד יש כדי לבטל. וע"ע באור שמח (פ"ט ה"ט ד"ה ואחר) ע"ש עוד.

תוד"ה ואידך. למ"ד גיעולי מדין חידוש הוא (ומבואר בתוס', וכן משמע בגמ', דאעפ"כ יש להוכיח משם דטעם פגום אסור), מה נאמר בחידוש מצינו הרבה דרכים. א', יש צד באחרונים דהיה הוראת שעה והאחרונים דחו צד זה ע' פמ"ג שפ"ד צ"ג ג' דמוכח מהרמב"ם. ב', ע' ברא"ה (בבדה"ב י"א ע"א) בשם הרמב"ן דכיון דנבלע בו איסור אינו ראוי לטבילה וטבילה מעכבת בו (וע"ש דאפי' כלים שאינם בני טבילה, ומצדד דלא חילק הכתוב ואפי' כלים של ישראל).

ג', ע' פלתי צ"ח סק"ב (דנקט ג"כ דהמאכל נאסר) דגזה"כ דבליעות (של איסור דוקא) שנפלטין מכלי למאכל אוסרין (והוכיח מהרשב"א דרך מכלי של גוי). ועד"ז מבוא' ברבינו דוד פסחים מ"ד ע"ב

ד', ע' פמ"ג (שפ"ד צ"ג ג') דטב"ע לאו דאורי' אינו אלא בדיעבד אבל לכתחלה אסור. ה', עד נוב"י (תנינא נ"א, ובהג"ה שם) דטעם בדופני כלי (ולא בלוע במאכל) כעיקר (וגם לפי"ז האיסור לבשל אינו אלא איסור לכתחלה), וכ"כ באו"ש פ"ט ה"ט ד"ה ובזה אני מבין.

בתוס', וי"ל כו' שאם האיסור בעין ה"י לשבת (צ"ב). ע' ברבינו דוד (הנ"ל) עד"ז באופן אחר, דחידוש של גיעולי נכרים דגזה"כ דטעם הבלוע בכליהם אוסר ואפי' אם הוא פגום. בגמ', לא אסרה תורה אלא בקדרה בת יומא מדרבנן אסור לבשל גזירה אטו בן יומו, ע' לקמן ע"י ע"א, ומ"מ המאכל מותר.

טעם החילוק, ע"ש בתוס' ד"ה מכאן. וע"ש ברא"ש עוד סברא (וע' פמ"ג שפ"ד צ"ג ג' נ"מ). ושיטת האיסור והיתר (ל"ב י"ב) דהחילוק בין לכתחילה ובדיעבד, וע' בהג"ה אשר"י ברא"ש הנ"ל דהוכיח לא כן מכלי חרס. וע"ע באו"ה (ל"ד י"א) ופסק ברמ"א צ"ה ג', והמים נוהגין בהן איסור כו', וע"ש בבאי' הגר"א. וע' פמ"ג שפ"ד צ"ג ג' דגם לתוס' והרא"ש יש גם דין דרך בדיעבד (וקושייתם רק מ"ש המאכל מכלי חרס), וכ"נ מהט"ז והש"ך על הרמ"א הנ"ל (דמשמע דאין זה מצד האיסור להשתמש בכלי), וע"ע רמ"א קכ"ב ו'.

(ס"ח ע"א)

נבילה - שאין ראוי לגר

לשון הרמב"ם פי"ד הי"א משמע דפטור אבל אסור, ופליגי המ"כ והפר"ח אם אסור מדרבנן או רק משום בל תשקצו ע' פמ"ג (ק"ג משב"ז סק"א ד"ה שטעמו). וע"י תערובת מבוא' בשו"ע ק"ג ב' דאפי' אם הוא רוב מותר, וע' בפמ"ג (שם) דכה"ג לא גזרו, ובחוו"ד ק"ג סק"ד כ' דרך באופן שקמא קמא בטל.

לדעת ר"מ למה אין פטור שהוא של כדרך אכילה, ע' חזו"א או"ח קט"ז סק"ג ד"ה לר"מ. ע' בבכורות כ"ז ע"ב דפליגי לענין טומאה ופסקינן כר' יוחנן דרך סרוחה מעיקרא, וע"ש בתוס' דמחלק בין טומאה לאיסור.

ובשיטת הרמב"ם, ע' מ"מ פ"ב הכ"א דנקט דפסק כר"ש דפטור. וע' לשון הרמב"ם פי"ד הי"א ופירשו הפלתי (פ"ז סקט"ו) והנוב"י (קמא כ"ו ד"ה והנה פלוגתא) דפסק כר"מ ופטור רק משום שלא כדרך אכילה, וע"ש בפלתי דבבשר בחלב וכלאי הכרס דלוקה בשלא כדרך באמת חייב. אמנם ע' חוו"ד ק"ה סק"א דהרמב"ם פסק כר"ש (ונו"מ דאם חזר ומיתקן כבר פקע האיסור) וגם בבשר בחלב מותר, וע"ע בחי' ר"ח הלוי פט"ו ה"א דהרמב"ם פסק כר"ש אלא דבבשר בחלב וכלאי הכרס אין פטור, ע"ש מה שביא' בבי' דרכים. (וביאור לשון הרמב"ם (להחוו"ד והגר"ח) דהביא פטור של אינו ראוי לגר עם פטור של שלא כדרך אכילה, ע' בחי' הגר"ז סטנסיל נזיר דף נ' מהגר"ח, וע"ע בחזו"א או"ח קט"ז סק"ג ד"ה לר"מ).

גמרא ס"ח ע"א אמר עולא כו'

להרמב"ם שיטה אחרת בסוגי', ע' בפיה"מ, ובפט"ו הכ"ח, ומבואר היטיב בלח"מ ובפר"ח ק"ג סק"ח, ובביא' הגר"א צ"ח סק"ד (ע"ש ביאור הסוגי').

מבואר ברמב"ם (ונפסק בשו"ע) דה"ה פוגם ולבסוף משבית אסור, וכ"מ ברשב"א (במה"ב י"ט ע"א בתוך דבריו), וע' בכס"מ וב"י דנלמד מכ"ש ממשבית ולבסוף פוגם (ועי' ביא' הגר"א הנ"ל דהק' מהסוגי ומ"ש).

ע' בט"ז (סק"ב) דלשיט' הרמב"ם בחומץ שנפל לגריסין רותחין רק כל זמן שרותחין מותר, והפרישה מתיר גם כשנצטנן, ועי' פר"ח ק"ג סק"ח וביא' הגר"א הנ"ל דהביאו כן מהירושלמי דכבר הוקלש ואינו חוזר ומשבית.

ע' בש"ך סק"ה דרק אחרי שמשבית אסור אבל כ"ז שפוגם מותר, וע' פר"ח דכ"מ מהט"ז הנ"ל, וכ"נ לכאורה מהרשב"א הנ"ל במה"ב. והפר"ח שם חולק דכיון דעומד להשבית לא הותר מעולם.

אבל השבית ולבסוף פגם ד"ה אסור, הטעם ע' רא"ה (בדה"ב י"ט ע"ב) וחי' הר"ן דהוא מדין חענ"ן, וע"ע ברא"ה שם בסוף דבריו א"נ כו'. וע' בכס"מ פט"ו הכ"ח (הנ"ל) ולבסוף משבית נלמד מכ"ש ממשבית ולבסוף פוגם. וע"ע ברש"ש מ"ש ליישב דברי הרע"ב ולפ"ז נראה דהטעם בכל משבית ולבסוף פגם הוא משום גזירה. ובנוב"י קמא כו' ד"ה והנה לעולא מבואר דאסור מה"ת (בדי השלחן).

אם גם כשבסוף נפגם (האיסור עצמו) מאכילה לגמרי או רק בפגם קצת. ע' לשון התוס' סוד"ה אבל "בעודה נבלה נפגמת" דמשמע דאם נתערב כבר בכל ענין אסור. ומשט' הרא"ה בפשטות חזינן לא כן (דפגם לגר אינו נמדד בכל התערובת אלא באיסור עצמו).

עכברא דנפל לשיכרא

לדעת רבא, בפשטות כשהוא בעין ודאי אסורים אע"פ שהם פגומים, כן מבואר בר"ן, ובתוה"ב (כ' ע"א) אמנם ע' ברא"ה בבדה"ב (י"ט ע"ב והלאה) דחולק ע"ש ביאור הסוגיא.

איסורים הפגומים ומאוסים שאסרה תורה מה הדין שנסרחו, נחלקו בזה המ"מ פ"ב הר"א (דמתיר והפר"ח ק"ג סב"א (דאוסר) ע' פמ"ג שער התערובות ח"ג פ"ו.

אמר רבא הלכתא נטלי"פ מותר כו' הטעם דמותר אע"ג דאסרה תורה הטעם הפגום כשהן בעין, ע' בר"ן ובתוה"ב (כ' ע"ב). וע' בחו"ד ק"ג סק"ג דתלה במחלוקת מ"מ ופר"ח הנ"ל.

תוד"ה ההוא, מבוא' דיש דין כבוש בכל משקין, וע' ברא"ש. וע' שלטי גבורים (אות ב' בתוך דבריו) דיישב באופן אחר.

(ס"ט ע"א)

אימרטוטי אימרטט. ע' רש"י וע' בר"ן ורשב"א (בתוה"ב דרכים אחרים).

במ"ש רש"י הטעם דשרף איסורו בכעדשה, ע' בר"ן דהק' א' דבכל איסורין חצי שיעור אסור מה"ת (וכ"כ הרשב"א בתוה"ב) ב' דיכול לסננו. וליישב קו' הב', ע' בטור ק"ד דהיא כענין שאינו יכול לסננו ופ"י בב"י דהוא עב (וכ"פ בשו"ע) ע' ביא' הגר"א סק"ו, ויישוב קו' הא' ע' ב"מ סק"א דלכן חשיב בריה ורק משום זה לא בטל, וכ"פ ברמ"א וע' ביא' הגר"א סק"ו וש"ך סק"ג וע"ש בנקודות הכסף דאינו בריה גמורה ע"ש.

והטעם דבטל, ע' בש"ך שם וט"ז סק"א (וע"ש מהדרישה בשם מהרש"ל) דהאריכו בדין דבר הניכר ואי אפשר לבררו (וע"ש בט"ז).

וע"ש בט"ז במחלוקת הרמב"ם והרשב"א (פ"ג ממאכ"א הט"ו וכס"מ שם), ומ"ש דכאן גם הרשב"א יודה, ביאור דבריו ע' פמ"ג דהרשב"א התיר רק כשאינו ניכר, אמנם ע' בחו"ד סק"א דהעתיק דברי הט"ז באופן אחר ע"ש.

(ולמתירין אם ירגיש הטעם בפה ודאי יצטרך להוציא האיסור מפיו, ונ"מ במה שמותר צ"ל כמו בביטול יבש ביבש במין בשאינו מינו (ע' ש"ך ק"ט סק"ח), ע' בזה בפמ"ג ק"ה שפ"ד סק"ל ד"ה ומה שכתב הש"ך ובחו"ד ק"א סוסק"ז).